Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШИНАРА, 10 июнь, 1975 шу. • № 70 (5141). • Мах 2 кеп.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА ОРГАНИЙ СОВЕЩАНЕ ДОАКЪАШХОША НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР БЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМХОШКА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий! КПСС XXIV съездо белгалбаьча накъаргIа бIубенна дIахо бода вай мохк. Толамца дегIайоагIа экономика, Iилма, культура, тоалуш латт советски халкъа хьал-торо. Советски халкъий морально-политически цхьоагIон вошали чIоагIлуш доагIа. ДIахо дегIайоагIаш я социалистически демократи. Из къаьгга хьагу союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашка, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хоржамаш дара вай кийчо еш долча хана. То ламца кхоачашъеш я парте белгалъяь машара Программа, лакхлуш латт СССР дунен халкъашта юкъера сийи влиянии.

Оаха кIоаргга кхетаду, ленински парте лерхIараши планаши — уж дерригача советски халкъа лерхIараши планаши йолга.

КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа белгалдоаккх нийслагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяро тIехьа тIайоагIача иттлагIача пятилетке толаме болх бара, дIаьххача хана йола парте социально-экономически политика чакхъяккхара чIоагIа лард йолла йиш хулийтаргъя, аьнна.

КПСС ЦК декабрьски (1974 шера) Пленума решенеш ларде лувцаш, парте Кхайкарала жоп луш хьамсарча Коммунистически парте XXV съезда сийна доагIаш дола дакъа юкъедахьара практически гIулакхаш чакхдаха гIерташ болча республика къахьегамхоша лакха социалистически декхараш тIайийцад продукци арахецара план ханал хьалха, 26 декабре кхоачашъе, планал совгIа 22 миллион сома маьха продукци йохка, аьнна. Паччахьалкхен дикала Знак яккхара аттестацена 25 тайпа продукци кийчъе.

Юрта боахама къахьегамхоша 1975 шера дерригa кийчду ялат 510 эзар тонн, цу даькъе хьажкIаш 120 эзар тонн, дуга 25 эзар тонн яккхара декхар тIайийцад. Деррига боахамаш паччахьалкхенга 160,5 эзар тонн ялат, 38 эзар тонн хьайбаши коа тIара оалхазараши (дийна долаш эзача), 83,5 эзар тонн шура, 75 миллион фуъ, 4 эзар тонн тха дIадала дезаш да.

Укх шерарча пхе бетта итогаша дика хьагойт беррига советски нах а санна, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а пятилетка тIеххьарча шерен ерригача пятилеткаи заданеш кхоачашъяь ца Iеш дикка тIехкхоачашъергхиларах тешаш болга.

Из сий дола гIулакх чакхдоаккхача доагIаш дола дакъа юкъеккхухь оаха, халкъа дозорнеша. Тхона тIабиллаб паччахьалкхен боккха лоархIам бола болх — экономикеи культуреи хьалъяра даькъе партеи правительстваи тела директиваш кхоачашъяра эффективно тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдоаккхилга, Нохч-ГIалгIайче болх беш ва 32 эзар халкъа тIахьожамхо. СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината, «Электроприбор» завода, «Малгобекнефть» НГДУ, № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене, Грозненски автотранспортни предприяте, «Коминтерн» колхоза, «Атагинский» совхоза, иштта кхыча промышленни предприятей, гIишлони транспортни организацей, колхозий, совхозий дукхача группашеи посташеи хьалхашка латтача декхараашта тIаберзабаьи тIатеIIаи болх бу, шоашкара инициатива, принципиальность гойт, шоашта еннача боьъонех кхетамца пайда эц, дукха нах юкъе а увзаш хадданза тIахьожам лоаттабелга бокъонца Iалашду, экономика дегIайоалларан паччахьалкхен дисциплина чIоагIъяран партийни, советски органашта гIулакхаца новкъостал ду.

Халкъа тIахьожамхой декхар да пятилетка тIеххьарча шера шоай хьинар кхы а чIоагIагIа айдар. Комитеташа, группаша, посташа хадданза тIахьожам лоаттабе беза хIара предприяте, цехо, бригада, участко, колхозо, совхозо, отделене, фермо план кхоачашйой хьожаш, боахама во доал деш моттиг нийсъелча оарц даккха деза, социалистически доалахье фе лорае еза, доккхачун а зIамигачун а тIехьа кхоми хьурмати дайтара къовсам оттабе беза.

Къаьстта тIахьожам оттабе безаш да яйгача, кхачан, дуьхеи шурийи промышленносте, хIаьта иштта халкъа эша товараш арахецача, уж товараш лакха дикал йолаш хургдола гIулакх Iалашде деза. Бахача наха ду гIулакх тоадара дешай даим йоакхо еш кила беза.

Халкъа тIахьожама комитетий, группай, постий декхар да кхы а тIа а йолаш йола резерваш хьинаре хьагучайовхаш царех пайда ийбар, оборудованех дикагIа пайда эцилга Iалашдар, керда хьаь мощносташ караерзаяра ханаш лоацъяр, предприятешкара сменаш каст-кастагIа хувцалуш болх вIаштIехьбаккхар, болх беш зехьа ха йоаярцеи, къахьегама дисциплина телхаярцеи лоаттабу къовсам чIоагIбар, брак ераши хан-ханнахьа балха хьа ца ухараши ловргбоаца хьалаш хьадар.

Комитеташ, группаши посташи декхарийла я гIишлош хьалъяра енна планаши заданеш кхоачашъяра хадданза тIахьожам лоаттабе, уж хьалъяь яхара ханаш лоацъелга, производственни культурно-бытовни гIирсаш ханнахьа эксплуатаце дIалулга Iалашде, гIишлоймонтажни балхаш дика чакхдоахий, гIишлош хьалъеча ерригача участкашка кхоми хьурмати дара режим нийса кхоачашйой хьажара къаьстта теркам тIа а ухийташ. Майра духьалъотта деза бокъонца хьалъяь яханза йола гIишлош эксплуатаце дIаялара, паччахьалкхени къахьегамеи дисциплина телхаераш цIенхаштта бехктокхаме а озаш.

Хаоттама хьалаш аьттув боацаш хилар бахьан долаш республика юрта боахама цIенхаштта халонаш духьалъайттай. Цу дерригне дIадийхар 1975 шерара социалистически декхараш кхоачашдара динза мел даргдоацар бокъонца Iалашделга. Халкъа тIахьожамхоша даим шоай терко е еза оттаяь мероприятеш кхоачашъяра. ЛоврзагIа ца доалийташ культураш хьалха латтача технологех кхеелга, лаьтташка хий дехкара, дIайийнача культураш та механизмашца а кулг-кара а гIулакх дара, царна ханханнахьа удобренешца подкормка яра долаш долча дерригача кхоачамех пайда эцилга Iалашде деза.

Къаьстта терко е еза ялата культураш, хIаьта иштта баьцадаараш, шекара свекла, сом, комсаш, кхеара, ЦIенхаштта тIахьожам оттабе беза цкъа дIайиича дукхача шорашка тIаювлача баьцашта хий дехкара, культурни даьгIенаштен доакъар Iалашдеча кхыйолча моттигаштен эшаш дола гIулакх дара. Хадданза тIахьожам лоаттабе беза ка бола ялташ, хьажкIаш, дуга, баьцадаараш, кхыйола юртбоахама культураш чуэца кийчо яран уж чуэцаш деча балхаштеи.

Халкъбоахама декхараша группашкара, посташка хIара халкъа тIахьожамхочунгара балха боарам дикка айбелга, «Халкъа тIахьожама органех йолча положене» шоашта еннача бокъонех цар кхы а дикагIа пайда эцилга дIадех.

Комитеташ декхарийла я группайн постийн болх кIоаргагIа бовза, царна новкъостал де, дикагIйола опыт Iома я еш йоаржае, тIахьожамхой балха гIулакхаш массанена дIадовзийта, уж пайданен творческий хулийтилга Iалашде. Профсоюзни, комсомольски организацешка лоаттабу бувзам кхы а чIоагIбе беза, царца цхьана каст-каста тоххамаш, хьажараш, рейдаш е еза.

Оаха, халкъа тIахьожамхой республикански совещане доакъошхоша, республика халкъа тIахьожамхой тIахьех КПСС XXV съезда сийна производства эффективность лакхъяра, продукци дикагIа хилийтара, доккхачун а зIамигачун а тIехьа кхоми хьурмати дара массе тайпара поход дIайолаяра.

Халкъа тIахьожамхой республикански совещани чIоаггIа тешаш я комитеташа, группаша, посташа, Нохч-ГIалгIайчен берригача дозорнеша пятилетка тIеххьарча шерен ерригача пятилеткаи планаши декхараши кхоачаш а тIеххоачаш а деча партийни, советски, боахама органашта бокъонца новкъостал лоаттадара цар шоай низ дIа мел кхоачар дергхиларах, Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда даха ма доаггIара накъадахара дерригача халкъо боаржабаьча къовсама цар шоаш дикка дакъа юкъехьоргхиларах.

ЯЛАТ ЧУЭЦА КИЙЧЛУ

Республика массе колхозийи совхозийи кхашка кастта дIаболалургба гурахьа дийна ялаташ чуэца. Цу гIулакха юрташкара механизатораш миштa кийчбеннаб дика хьахьокх Статуправлене укх даннеша.

Июнь бутт болалуш республика боахамашка тоаяь яьннаяр 941 ялат чуэца комбайн, вешта аьлча, соахка укх хана тоаяьчул 100 комбайн дуккагIа.

Ялат чуэца техника тоаяра гIулакха дикагIа кийчбеннаб Сунженски района боахамашка. Йолаш йолча 153 комбайнах таханарча денга ялат чуэца цига кийча я 148, вешта аьлча, ерригача комбайнех 97 процент яраш.

Ялат чуэца комбайнаш тоаяь баьинаб Веденски района колхозашка. Урус-Мартановски района боахамашка 56 комбайнах кийча я 50. Ялат чуэца техника кийчъяь бовлаш ба Ачхой-Мартановски, Надтеречни, Наурски, Шалински районашка.

Цхьабакъда массанахьа а дика вIаштIехьбаьккхабац ялат чуэца техника кийчъяра болх. ХIанз а дукха комбайнаш тоаянза я Гудермесски, Малгобекски, Назрановски, Шелковски районашка. Масала, Гудермесскй района боахамашка 124 комбайнах 89 тоаяь я. Малгобекски районе — 80-нех 59 комбайн тоаяь яьнай. Хьувкъам чуэца техника кийчъяра тIехьадус Грозненски, Шалински, Шелковски районий дуккха а боахамаш.

ХIара боахаме йоаггIаш йола йоакхо е еза ялат чуэца ерригa техника тоаяь яккхараи массе кхоачам вIаштIехьа а баьккха гурахьа йийна культураш чуэцилга дика дIадоладараи.

ХА ДIА МА ЯХИЙТА

РЕЙД

Республика масса а боахамашка чуийна кийчлуш ба ка бола ялат ханнахьеи ца дойташи чуэцара. Миштa лел из болх Наьсарен районе?

Тхо да «Назрановский» совхоза централни усадьба коа. ДIахьежача йоархIашта юкъе латт дукхагIйола комбайнаш, царна ремонт еш боахх комбайнераш. Царна аьлча а, юкъ-юкъерчарна. Итт комбайн тоаяь яьннарг лаьрхIа я. Бакъда ремонт яь яьннар малагIа я, ца яьннар малагIа я ха хала долаш дар гIулакх. Ерригаш а цхьана латт, гобаьккха йоархIаш тIа а яьнна. Эггара хьалха тхо тIадахар комбайнера Торшхоев Мухьмада. Оаха даьча хаттара жоп луш цо аьлар:

— Апрель бутт дIаболабелча денз воалл со е комбайн тоаеш. ХIанз а вIашагIъелла ваьннавац: наклонни транспортера шкив йоацаш я. Бакъда цхьа кепиг ахча-м деннадац сона цу юкъа. Тха бехкагIа мича латт комбайн йисте ца йоалаш, запасной оатхалаш яц, уж тховшта хьа ца елча е тхо а дац болх хьабе йиш йолаш. Тахан кораяь цхьа болт оттаю, кхоана шоллагIъяр оттаю. Иштта доахкаш да-кх тхо ремонт еш.

Мухьмада комбайн «НК-4» яхар я. Iалаьмате хала я цун оатхал лаха. Город Таганроге а ваха енай царна оатхалаш боахама керттерча инженера нов. Муцольгова. 2—3 дийнахь вIашагIъелла варгва Мухьмад комбайн.

— Мишта лел хьа болх, аьнна оаха хаьттача, — болх во лел, геттара во, — аьлар шоллагIча комбайнера Оздоев Мовлас. Кастта кхо бутт барг-ба со укх комбайнах воалла. ХIанз а тахан-кхоана ер вIашагIъелла варгва ала йиш йолаш а вац: запасной оатхалаш кораягIац. Бизза бутт баьннаб-кх передачай коробкана эша «звездочка» кора ца боагIаш со хьувза.

Иштта къамаьл деш тхо латташ тхона гонахьа хьагулбелар кхыбола комбайнераш а. Царех цхьанне, Хурагов Мовлас чIоагIа хала а хеташ къамаьл доладир:

— Тхона-м хац тхоаш фу де дезаш да. Пхьоря мартен ца дуаш тхо укхаза даьхкад аьнна сагота волаш саг вац боахама кулгалхоех. Кхычахьа-м ремонтни балхаш дIадоладалалехьа собрани а йий, из болх чакхбаккха беза ха а къоастайий, хьалхагIа ваьнначоа малагIа поощрени лургья къоастаду. Тха е собрани а хиннаяц, е балха деной учет лелаеш а саг вац, е оттаеш табель а яц.

ДIахо тхона гучадаьлар ремонтни балхаш доладелча денз совхоза партийни организаце секретарь нов. Путилин, директор нов. Албогачиев, кхыболча кулгалхоех а саг укхаза ца хиннилга.

— Керттера инженер а бетта цкъа мара гец тхона, — йоах комбайнераша. — Тха гIулакхага хьожаш саг вац. Запасной оатхалаш хьаяь тхоаш мукъагI дIагIоргдар тхо машина лоре, из яла тигац.

— Итт дезалхо ва са, — йоах Хурагов Мовлас, — паччахьалкхено берашта пособеш ца теларе уж кхаба йиш йолаш вацар со. Ремонт еш со хьувзача укх шин беттеи аха беттеи цхьа сом ахча хьанийцадац. Цхьа комбайн тоаергах 47 сом лу. ХIаьта из тоае бутт безарг-бацар боагIа кхоачам тхона хьалоре, ханнахьа е еза Iалашо боахама кулгалхоша яь яларе иштта хургдацар гIулакх.

Цхьанна а комбайнера хац мел ялат ше чуэца дезаш ва, хIанца ше яхь лелаю, иштта царна ховш дацар шоай совхоз малагIча совхозаца яхье яьннай, боахаме масс гектара тIа да чуэца деза ялат.

Тамашъелга а дац, кулгалхой меттел цхьа агитатор, пропагандист укхаза вена, уж вIашагIа теха ца хилча. Конторе цхьан экземпляра каьхаташ тIа дIаяздаь уж массе хIама хилар пайда бац, къахьегамхочунга из дIакхоачийташ ца хилча. Из деррига гIулакх дIадувца, къамаьл де безам болаш оаха лехача совхоза цхьаккха керттера специалист, е директор кораванзар тхона.

Укх шера ялат чуэца араяла езача 15 комбайнах 10 кийча я. Царех шиъ цIена, заводера хьаена я. Укхаза йолаш йолча йиъ жатках цхьаккхе а кийча яц. Тхо цига хиннача деношка уж тоае дIаболабеннабацар комбайнераш.

Цу совхозаца яхь лелаеча «Экажевский» совхозе кхаьчар тхо. Коа латташ «техпомощь» яха машинаш я. Нийсача мугIарех латт тоаяь комбайнаш. Юхейисачарна ремонт еш бар комбайнераш. Укхаза керттера инженер Аушев Къамбулат ва. Боахаме йолча 20 комбайнах 17 кийча яр. ХIаьта юхейиса кхоъ комбайн укх деношка тоаяь яргья. Йолаш йола пхиъэ жатка кийча я.

— Ремонтни балхаш дIадолалуча хана оаха оттадаьдар цхьоалагIа май тIакхачалехьа ший комбайн вIашагIъелла ваьнначоа ахчан преми лургйолаш, — дувц Къамбулата. ХIаьта Дзейтов Мухтара мара кхензар из де. Цунна оаха елар преми.

Цхьабакъда комбайнераш тоъаш бац. 20 саг хила везача 12 мара вац. Шофераш болх байта бийзаб комбайнаш тоаеш.

— Ялат чуэцача хана фу делаьрхIад оаш, — аьнна даьча хаттара жоп луш, керттерча инженера аьлар: — Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода кулгалхоша барт баьб оаха цар комбайнера говзал йола нах тхоашта лургболаш. ХIаьта боахаме чуэца дезаш 1706 гектар ка бола ялат да.

Укхаза а цхьаккха а комбайнер вац шоай совхозо яхь хIанца лелаю, мел ялат ше чуэца дезаш ва ховш, деррига ка бола ялат мелла, шоай нормаш йовзаш. Партийни, профсоюзни организацеша цу хьакъехьа деш цхьаккха хIама дац, тхьовра вай ма-аллара, Дзейтовна преми ялар мара. Кхыметтел ше малагIча комбайнераца яхь лелаю ховш а вацар укхаза болх беш баьккахарех цхьаккха саг.

ЧIоагIа халахет царна кулгалхоша шоай вIалла а йоакхо ца еш, хьашташ кхоачаш ца деш.

— Сай комбайн вIашагIа а елла, новкъоста гIо деш ва со, — йоах Хидриев Мухьмада. — Ши бутт дIабаьннаб со укх коа хьувза. Цхьабакъда хIанз а тIехьа алапи хьаденнадац сона. Беча балха учет а во лелаю.

Вайна гуча бес, техника тоаяра балхаш дикагIа лел укхаза, хIаьта къахьегамхой еча йоакхонга диллача шоай лоалахой дар санна да цар гIулакх а. Шинна а совхоза кулгалхой, специалисташ декхарийла ба «1975 шерара хьувкъам чуэцилгеи юртбоахама продукташ кийчъелгеи Iалашдара чакхдоахача гIулакхий хьакъехьа» КПСС Централни Комитетои СССР Министрий Советои баь соцам кхоачаш а беш, йоаггIача бесса техника тоае а ханнахьеи ца дойташи деррига ялат чуэца а. Цу гIулакха кхы ха йоа ца еш оаргагIа бовла беза района кулгалхой а.

«Сердало» газета рейдови бригада: А. ПУГИЕВ, Наьсарен района юртбоахама производственни управлене керттера инженер; Б. ГАСАРОВ, Наьсарен района «Ленина никъ» газета болхло; А. САГОВ, тха соб. корр.

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

РСФСР-ен Нохч-ГIалгIай АССР-ен Лакхехьарча Советашка а къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка а деча хоржамашта хетаяь хоржамий кампани дерригача халкъа политически къахьегамен хьинар айденнача, советски халкъ Коммунистически партеи цун ленински Централни Комитетаи гонахьа айхха кхотаденнача хьалашка лел.

Къахьегамхой творчески хьинар пятилетка тIеххьарча шерен бIарччача нийслагIча пятилеткаи заданеш толаме кхоачашъяра, КПСС XXV съезда сийна къахьегама керда толамаш дахара тIадерзадаьд.

КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даь Кхайкарал советски наха, вай республикерча къахьегамхоша массане а цхьатарра, дег тIара хьаллацаро ма-барреи къаьгган хьахьокх вахаро теххача бартцхьоагIон — коммунистийи парте боацарийи блока сийлахь-боккха низ.

Из барт-цхьоагIо юхаюлургйоацаш чIоагIъяьй советски нах хьамсарча Коммунистически партех а парти халкъах, цун творчески низах а боарам боацаш чIоагIа тешаш хиларца.

Партеи халкъеи цхьоагIо ше ма-ярра хьагучаьлар депутаталла харжа кандидаташ оттабеча хана а.

Республика къахьегамхой доккхал де йиш йолаш ба Российски Федераце, Нохч-ГIалгIайчен лакхехьарча органашка, моттигерча Советашка депутаталла харжа кандидаталла оттабеш цIераш яьхача шоай дикагIболча, къонгехи мехкарехи. Депутаталла харжа оттаваьча хIара кандидата биографе, къахьегамо, общественни гIулакхаша, цар сийлахьча моральни нравственни оамалаша, шоай граждански декхар цар даккха хIама доацащ кхоачашдаро тешал ду, шоаех тешам болийтара бокъо цар шоай къахьегамца, партена. Даьхенна дег тIара мутIахьа хиларца яьккха хилара.

Укх деношка ерригача республике къаьстта хьинаре дIадоладеннад докладчикий, лекторий, пропагандистий, политинформаторий, агитаторий гIулакхаш. Цар къахьегамхошта ма-дарра дIадовзийт хIанзарча этапе вай общества хьалхашка латта декхараш, КПСС ЦК апрельски (1975 ш.) Пленума решенеш; советски нах КПСС XXV съезда баха мабоаггIара накъабаха кийча хиларах, советски хоржамий системах дувц цар царна.

ХIанз ерригача республике депутаталла харжа оттабаьча кандидаташца вIашагIбетталу харжархой. ХIанз кхы а дукхагIа чIоагIбеннеи баьржаш дIаболабенкаб массово-политически болх. Хоржамий кампане хIанзарча этапе къаьстта доархIаме ба керттерча даькъе, юкъханцаьча партийни организацей — цар агитколлективайи участкови хоржамий комиссейи яIаи тIа бужаш бола организационни болх.

Депутаталла харжа оттабаьча кандидатий къахьегамеи общественни гIулакхех шоаш дувцача хана агитаци шоай района хоржамий округа боахами культуреи дегIкхувлара хьаьддача декхараша, планашца, гIулакхашца айхха ювза еза докладчикаша, политинформатораша, агитатораша. Харжархошта юкъе массово-политически болх дика бу Заводской района 1260 агитаторои политинформаторои. 28 хоржамий участке вIашагIа а ехка, толаме болх беш я партийни организацей секретарий советаш. Бахача моттигашкеи предприятешкеи къахьегамхошта юкъе боккха агитационни болх бу СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината, Главнефтеснаба, «Чечингстройтранса» ПАТО, ацетонови завода, «Грозгипронефтехим» яхача института, кхыча парторганизацеша.

Ерригача агитпунктащка справкаш тела истолаш, хоржамашта хетаяь литература да, харжархошта лекцеш еш, тематически сайренаш, читательски конференцеш ю, художественни самодеятельноста концерташ ухттаду. Партийни организацеша агитколлективашка хьожабаьб лакхереи юкъереи образованни, массово-политически балха опыт йолаш бола коммунисташи комсомольцаши, дикагIбола болхлой, инженераш, техникаш.

Массово - политически болх шерра баржаро, цун идейни чулоацам кIоарга хиларо, хоржамашта хьалхара деррига организационни дешаш нийса къестадаро доккхача даькъе новкъостал дергда хоржамаш толаме чакхдалара.

42 агитпунктен харжархой бахача моттигашкеи кхетамца болх бу Ленински района эзар совгIа политинформаторои агитаторои.

Агитпунктащка боккха чулоацам болаш болх бу «Красный молот» яхача завода агитпункте (заведующи В. С. Горбунов), консервни завода агитпункте (заведующи Ф. Ф. Саломатина) а хIаьта иштта учета механизаце техникума, кооперативни техникума, ГПТУ-5, № 22 йолча юкъерча школа, госплемстанце агитпункташка а.

Парторганизацеша иштта шерра пайда эц агитатораш цхьатарра кварталашка арабувлар, хаттарийн жопийн сайренаш, къонача кагирхоша салаIара сайренаш, читательски конференцеш, тематически сайренаш санна йолча балха формех.

Хоадамболлаш йолча этапа чу еннай хIанз хоржамий кампани. Цудухьа, стационарни агитпунктащка массово-политически болх чIоагIбарал совгIа, хьинарегIа банза барбац агитационни, дIа-са лелача клубий болх а. Юрташка, кхашкарча станашка, фермашка уж ухача хана царца дакъа лаца деза партийни, советски болхлоша, предприятейн учрежденейи кулгалхоша.

Организаторски массово-политически балха эффективность лакхъяра дика новкъостал дергда хоржамашта яха ма-йоаггIара накъаяхар духьа къахьегама коллективаша лелаеча яхьа лелама хьакъехьа хоамаш деча тематически стендашеи плакаташеи, книжни выставкаша, фотовитринашеи хьокхамий доскашеи.

Цхьабакъда хоржамашта кийчо еча укх бехктокхамеча хана беча массово-политически балха тIа хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш.

Цхьайолча агитпункташка хIанз а тIехьа бокъонца боаржабаьбац хьинаре, творчески болх. Масала, «Чечингазстрой» треста № 1 йолча специализированни СМУ клуберча агитпункте бIеха я, цхьалхо яц, радиос болх бац, телефон яц. Цкъа санна дукхаза а цу хьакъехьа шоашка дийца доллашехьа а из терказлеш бац парторганизаце секретарь У. Межидов, управляющи А. Хуцаев, агитпункта заведующи К. Стронов. Агитаторий балха учет лелаеш журнал дац укхаза, царна инструктаж яьяц.

Шоашта тIадилла гIулакх бехктокхам ца хеташ леладаьд цу агитпункта тIачIоагIъяьча республикански санэпидстанце, «Металлист» яхача завода, Заболотне цIерагIча типографе, Грозеленхоза, «Чечингазстрой» треста парторганизацеша.

ХIанз а шоай берригача низаца бац агитпунктащка массово-политически болх СМУ-7, «Грознефть» АТК, хладокомбината, универмага, кхыча базови парторганизацеша.

Агитпункташка беча агитационнир-массови балха тIа кIезига пайда эц агитбригадай, художественни самодеятельноста коллективай, культураи искусстваи учрежденей торонех.

Цхьайола парторганизацеш кIезига хьеж агитпункташкара гIулакхаш малагIча хьал тIа да.

Парторганизацеш хIанз шерра пайда эцанза яргъяц хоржамий кампани чакхйоаккхаш Iоаяьча опытах.

Советски хоржамий закон берригача къахьегамхошта довзаргдола гIулакх данза, бокъонца дог тешадеш дола къаьгга масалаш а кхувлаш дIахьокханза даргдац социалистически демократи лерратIа дегIаухаш хилар, буржуазни демократеца нийсйича цун совлангареи коадам боллаши йола совленаш. Геттара лоархIаме да советски депутата статусах дола законаш бахача наха дIадовзийтар, вешта аьлча харжархошта ха ловш мел долча дешашта дола жоп хила деза агитпункташка.

Харжархошка оалача партийни дешо сийлахьа лерхIар — парте планаш кхоачашъяр духьа кхы а хьинарегIа къовсам лоаттабара, шоай граждански декхар хоржамашка сакхетаме кхоачашдара берригача къахьегамхой дегаш ураоттадар.

П. ХОРОШИЛОВ, КПСС обкома инструктор.

ХУВЦАМАШ ХИЛА ДЕЗАШ ДА

Балха ди чакхдаьнначул тIехьагIа Ачхой-Мартановски района «Овощевод» яхача совхоза красни уголоке гулбелар баьцадараш лeладеча бригадай бригадираши боахама специалисташи. Ши ди хьалхагIа цар жоп луш йолча производственни участкашка яха хилар совхоза парткома секретарь В. Ш. Картавцева, ШаIмий-Юрта юрта Совета председатель Ш. Лорсанов, совхоза болхлой комитета председатель З. Болтукаев, агроном-баьцадараш леладер А. Сайдаев юкъе а болаш йола комисси. Тохкам беш бараша шоашта хьалхашка оттадаь декхар дар: баьцадараш малагIча хьал тIа да, царна Iунал делга, хий деxкилга, мишта лел, болх вIаштIебаккхара гIулакха керттера-уйла малагIча моттигашта еза хьожилга. ХIаьта хIанз баьцадаарий кхай дай болчча метте итогаш е езаш яр комиссе баьча балха. Цу тайппара цар балха мах а беш. Агронома Сайдаев Iаьлас даьча къамаьлах гучадаьннача, дуккха хIамаш вIаштIехьдоацаш да боахаме.

Совхозе баьцадааращ кхедеш 10 бригада я, цхьабакъда тохкам беча дийнахьа царех цаI — Ю. Чинхоева кулгалдеш йола 9-гIа яр, эггара хьалха деш дола оасар даь йоалаш латтар. Цо лелаеча участке цхьатарра дика тIадаьннад баьцадаараш. ХIаьта хIанз, ший декхараш кхоачаш а даь, лоалахошта — 8-ча бригада баьцадаараш леладерашта новкъостала енай бригада коллектив. Цкъара оасар даь йоалаш латт лоаллахара В. Эдильнаховеи Х. Талгаловеи шоллагIеи ворхIагIеи бригадаш а.

Цхьабакъда из бехктокхаме мероприяти лакхача боараме чакхъяккха гIертараш массанахьа а бац. Сухал бац №№ 3, 4, 8, 10 йолча бригадай баьцадаараш леладераша. Укхаза кIезига холу производства организатораш хила безача бригадирий кулгалдара дакъа. Ханаш тулаш латт, хIаьта а бригадирашка ин. Исраиловга, Батаевга, Сайдаловга, кхычарга Iалашдулац кховчам хиллал нах балха арабоахилга. Балхаш даь доалаш латтача цхьайолча бригадашка оасара арабувла нах гIулакх доацаш кIезигбу, царна мукъа денош а телаш. Из во эздел лархIа мегаргдолаш да, хIана аьлча хIанзаръяр балхаш къаьстта сихденна ха я, цудухьа шоай участкашка балхаш даь баьннача нахах пайда эца мегарг а ба, эцанза барг а бац кхыча бригадашта, Чинхоева санна, новкъостал дара.

Баьцадаараш эсала тIадаьннац цхьоалагIча бригаде (бригадир Кураев Iийса), хIаьта ябакхаш вIалла тIа а яьнцаяц. Цун керттера бахьан — тIоадал ца тоъар, хIаьта а хий дехкац укхаза. Йоачан йоацаш екъа латт ха, цудухьа тарлуча моттигашка хий дахийта деза, керда кхоачамаш леха деза, хIаьта укхаза кхыметтел хий дехкача лаьттеех а бизза пайда эцац. Тохкам беча дийнахьа кхаь бригаде мара дуллаш дацар хий, из болх, ма-дарра аьлча массанахьа а бе йиш йолаш боллашехьа а — совхоза кхаш хий дехка харшаш а даьха тийда да.

Даьр дика гIулакх да, цхьабакъда дIакхоачашдаьдац. Белгалдаккха доагIа цхьаькха а: кхашта юкъе керда каналаш даьхад, хIаьта царна тIехвувла тIаьш техкадац. Цудухьа хIанз ий а еш тIехъяха езаш хул царех доглан хьисапе хий детта установкаши культиваторащи. Цудухьа уж каст-каста йох, хIаьта запасной оатхалаш ца тоъарах агрегаташа дукха ха йоаю сайца латташ.

Из беррига болх толаме чакхбаккхара гIулакха къаьстта моттиг дIалоац нийса вIашагIъеллача социалистически яхьо. ХIаьта лакхе белгалдаьхача кхоачамбоацарех дуккха дараш, гучох, из во вIашагIйоллар бахьан долаш а хиннад. Цхьанна а бригаде хьалтехаяц социалистически яхьа условеш, укх шера шоай де деза балхаш меллад хац баьцадаараш леладерашта. Мала хий нагахьа хулаш дац, делкъийга хIама дуача хана йIовхалах лечкъа кIал Iоха кхоаленаш йоацаш а дукха моттигаш я.

Царца цхьана сихха дIададаханза даргдоаца дуккха кхоачамбоацараш кхы а гучадаьхар тохкам беш хиннараша. Дукха ха хьалхагIа денз шоашта чукъийла дукха хIамаш дийцар совещане бригадираша шоаш а. Цар гIеттадора болхлой дIа-хьа кхувларгболча транспортаца Iалашбарах, юртбоахама машинашта запасной оатхалаш Iалашъярах дола дешаш, яхь дикагIа вIаштIехьйоаккхаргйола предложенеш телар. Лоацца аьлча, цIенхаштта хилар къамаьл. Хувцамаш хургдий - хьогI цул тIехьагIа?

Г. ГРУЗИН.

Нови-Сад яхача югославски городерча 42-ча Дунен халкъашта юкъерча юртбоахама ярмарке шоай продукци хьокха оттаяьяр дунен тIарча 43 паччахьалкхенерча 1500 совгIча фирмои организацеи.

Нови-Саде шерра хьокха оттаяь яр СЭВ-а членаш долча мехкий юрт боахама машиностроене продукци. ЧIоаггIа могаеш яр советски экспозици.

СУРТА ТIА: ярмаркера советски тракторш.

К. ВОРОБЬЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ФЕ ЛОРАДЕ ХАЛКЪА РУЗКЪА

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМХОЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕЩАНЕРА

Оаха хьалха хоам ма-барра, укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIайн обкома политически просвещене ЦIагIа халкъа тIахьожамхой республикански совещани хилар. Цига дийцача «Нохч-ГIалгIайн АССР халкъа тIахьожама органий 1974 шерарча балха итогехи КПСС XXV съезда даха ма-доаггIара накъадахара халкъа тIахьожамхошта хьалхашка латтача декхарехи» доклад йир республика халкъа тIахьожама комитета председатела Р. А. Саламовас.

Докладчика ховдамболаш анализ йир хIанз республике 32 эзар совгIа волча халкъа тIахьожамхочо производства эффективность лакхъяра, продукце дикал айяра, доккхачун а зIамигачун а тIехьа кхоми хьурмати дара, хIаьта кертердаь пятилетка тIеххьарча шеран ерригача пятилеткан планаши социалистически декхараши кхоачашдара партийни, советски, боахама организацешта новкъостал лоатталеш баьча балха. Цо дукха масалаш а кхуьлаш хьахьекхар халкъа тIахьожамхоша хIаман кхоми хьурмати дара болам ди тIехьа шерагIа баржаш хилар, боахама тайп-тайпарча доакъой болх тоабара цар еш йола влияни чIоагIлуш хилар. Из иштта хилийтара дукха даьл республика партийни, советски органаша. ХIанз республика халкъа тIахьожама органашка болх беш ва 9 эзар совгIа коммунисти 2630 комсомолеци.

Халкъа тIахьожамхой группайн постийн лоархIам айбара, цар хьинар эграра саготагIа долча декхарашта тIадерзадара парте Старопромысловски райкома беча балхах дийцар цун хьалхарча секретара С. М. Магомадова.

— ТIеххьара отчетно-хоржамий собранеш чакхйоалача хана тха район предприятешка, организацешка вIашагIъеллар 116 халкъа тIахьожама группех 236 пости. Цар председателаш берригаш хIана бац аьнна КПСС е ВЛКСМ членаш а партийни организацей секретарий заместителаш е партбюро членаш ба, — аьлар цо.

Парте райкома бюро заседанешка, актива собранешка, пленумашка кIезига дувцац халкъа тIахьожамхой балхаца дувзаленна гIулакхаш. Цу деригне тоъо хилийтар районо 1974 шера плани социалистически декхараши дикка тIехкхоачашдеча халкъа тIахьожамхоша лоаца дакъа доккхагIен цар болх пайданегIен бе. Дукха дика хIамаш карагIдийнад «Старогрознефть» НГДУ халкъа тIахьожамхошта, шоай болх дикка тоабаьб «Севкавнефтегазпромстрой» треста автобазен ЖКК контора дозорнеша.

Цунца цхьана района халкъа тIахьожамхоша шоай болх лостам болаш лерагIен белга Iалаш ца даьлга белгалдаьккхар оратора. Халкъа тIахьожамхоша шоай болх айхха профсоюзни, комсомольски организацешца бувзаш лелабац е кхьметтел «комсомольски прожекторца» а.

Уж кховчамбоацараш дIададахара, халкъа тIахьожама органий балха лоаттаду партийни кулгал тоалара отта а яь хIанз мероприятеш чакхйоахаш да тхо, аьлар нов. Магомадова ший къамаьл чакхдоалаш.

ДIададахача шера дакъа лоацаш 14 эзар сагI а волаш 1500 тохкам, ревизи, рейд яьй республика халкъа тIахьожамкоша. Из деча хана дукха кхоачамбоацараш хьагучадаьхкад, тIахкха уж дIададаха тIебоззабаьа лоарIаме болх чакхбаьккхаб. В. Н. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводен «Красный молот» заводен халкъа тIахьожамхоша производства резерваш хьагучаякхара дIайолаь дика инициатива шерра яьржай республике.

— Цу даькъе дика камаьхал йоалаш къахьийгад тха коллективерча 169 халкъа тIахьожамхочо аьлар шоай балха опытах лаьца совещане дувцаш «Малгобекнефта» НГДУ халкъа тIахьожама кертерча группа председатела С. С. Муталиева. Мехкдаьттен гази дукхагIа даккхара тIаерзаяь мероприятеш лерттIа чакхйоахий хьожаш тIахьожам, материалашта, бедала кхоми хьурмати дара тIехьа шерра болам боаржабар бахьан долаш соахка мехкдаьтта доахарашта 78 эзар тонн «Iаьржа дошув» даккха новкъостал дир халкъа тIахьожамхоша. ЧIоагIIа терко ю халкъа тIахьожама группа членаша сеца латта скважинаш болх бе йолаялийтара а. Цар предложени яларца скважинай ерригa подъемникаш дийнахьн буси болх бе яьхай. Цо торо хилийтай мехкдаьтта дукхагIа даккха.

НГДУ партийни комитето халкъа тIахьожамхой балха даим йоагIаш йола йоакхо ю, цхьабакъда, из ала йиш яц берригача кулгалхоех.

ХIана транспортах пайда эцача дола кхоачамбоацараш дIададахара шоай низ тIабахийтаб управлене дозорнеша.

ДIададахача шерара хьувкъам бахьан лоаттабаьча къовсаме хьинаре дакъа лоацаш хиннав вай юрташкара 6 эзар совгIа халкъа тIахьожамхо. Цу хьакъехьа шоашкара дика хьохкам гойташ бар Шелковской района «Путь к коммунизму», «Червленский» колхозий, Грозненски района «Советская Россия», ЦхьоалагIча Мая цIерагIча колхозий, «Ермоловский», «Юбилейный» совхозий дозорнеш.

Производства резерваш хьагучаяхара, социалистически доалахье лораяра, техникана, удобренешта, кхыча материалашта доал дара дукха тохкамаш, рейдаш ю Грозненски района халкъа тIахьожама группашен посташен. Алхха 1974 шера цу тайпара 200 мероприяти чакхъяьккхай цар.

ЧIоагIIа йокъал лаьттача укх деношка кхашка хий дехкара балхаш мишта вIаштIехьдаьхад тохкилга шоай диза даргдоаца гIулакх лерхIаш болча халкъа тIахьожамхоша укх деношка бийсанара рейд йир. Цига гучадаьлар дуккхача боахамашка хий дехкача техниках лерттIа пайда ца эцилга. Из доши цу сахьате парте райкома бюрос дийцар, цхьаболча кулгалхошта боагIа а боагIаш бехк бир, тIаккха гIулакх холуш тоаделар. Цу тайпара халкъа тIахьожамхой балхацара масалаш дукха кхийлар укхъва къамаьл даьча халкъа тIахьожама Грозненски районни комитета председатела Ф. И. Василькова.

Докладчика а цул тIехьагIа къамаьл даьчар а чIоагIIа белгалдоахаш дийцар социалистически доалахье лораеча, паччахьлкхени къахьегамен дисциплина чIоагIъеча халкъа тIахьожамхошта карагIдийннача бешха-дикача гIулакхех, цу даькъе хIанзалца ледарло еш хиннача шоай хьинар айде дезаш хиларах.

Республика дуккхача предприятей, организацей халкъа тIехьожама группашен посташен шоай болх холуш тоабаьлга дуккхаза белгалдаьхар совещане. Цуьнца цхьана шен-хаштта кхоачамбоацараш, [illegible]

дIадеххача тайпара халкъа боахаме кхомбара режим чIоагIъяра, производства эффективность лакхъяра, резервах бизза пайда эцара тIахьожам лоаттабелга.

Иштта, дIададахача шера продукци йоххара план кхоачаш ца еш йисар ялх промышленни предприяти, хIаьта укх шера ихе бетта — шийтта. Царца я рудни йоаца материалаш йоахей кийчъюн Карабулакски завод, Назрановски кирпичаш ю завод, Аргунски цIенош ду йоккхий панелаш арахеца завод, Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод.

Къахьегама сесарле лакхъяра пятилетка диъ шера задани кхоачащъяьац республико. Ткъаь кхойтта предприяте продукци хьаеш дIададахийтар доагIачул совгIа да. Доккхий кхоачамбоацараш да производствени фондехи оборудованехи пайда ийбеча. «Трансмаш» заводерча станокех 61 процент яраш мара болх бац яц.

Промышленни а гIишлошъеча а цхьайолча предприятешка сиха балха юкъехкхаьац Iилма-технически прогресса карагIдьннараш. Цу тайпара ледарло ю Нохч-ГIалгIай транспортни управлене, Грозненски пулха комбинате. Iилма-тохкама организацеша шоай низ даим балха керттерча лостамашта тIа ца ахийтар бахьан долаш пайдане разработкаш кIезига кийчъю.

ДIададахача шера вай цхьайолча предприятеша продукце дикал тоаеча цхьадола толамаш даьхадар. Паччахьалкхен дикала Знак еннай швейни производствени объединене массехк продукцена. Цох лаьца дийцар укхаза цу объединене № 1 йолча цеха халкъа тIахьожама группа члена З. Я. Улановас.

Бакъда, докладчика а цул тIехьагIа къамаьл даьчар а белгал ма-даккхара, республике предприятеша арахеца дукхагIйола продукци хила еззача тайпара дика яц. Къаьстта из ала лоагIа яйгача, кхачан промышленноста предприятеех, дахчан хIамаш еча «Терек» фирмах, Назрановски мельзаводах, кхычарех. Цу дешага лерттIа хьожаш яц халкъа тIахьожама Ленински, Сунженски, Советски, Гудермесски районни комитеташ. Халкъа тIахьожамхоша даим шоай теркама юкъмоттиге леладе деза гIишлой-монтажни балхий дикал лакхъяра, производствени а культурно-бытови а объекташ ханнахьа хьалъяь яхаа гIулакх.

Аьттув боацаш эттача хаоттама хьалаша 1975 шера хьувкъам бахьан низкъала балхаш де дезача оттабаьб юрта боахама къахьегамхой. Юртарча халкъа тIахьожамхой шоай низ дIа мел кхоачар де декхарийла ба цхьа буртиг ца боабеш хьувкъам чуийца баккхара, деррига юрта боахама балхаш ханнахьа чакхдахара партийни, советски, боахама органашта новкъостал дара.

Совещане къамаьл даьча КПСС обкома секретара М. А. Дороховен СССР халкъа тIахьожама комитета сектора заведующе А. А. Мереченковен республика халкъа тIахьожамхошта хьалхашка хоадамбола декхараш оттадир.

Совещане балха дакъа лоацаш рез КПСС обкома организационно-партийни балха отдела заведующи Н. И. Семенов, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь Н. Я. Правдин, республика Министрийн Советан председатела заместитель Н. В. Синельников.

С. МАЙСИГОВ.

КИРГИЗСКИ ССР. Нарынски областа Ат-Башински района боахамашка вIашагIъеллай 26 комсомольско-кагиркой бригада.

Царех цаI Ленина цIерагIча колхозе. Цунна юкъе — моттигера юкъера школа йистеяьккха 18 йоI, Юкъера образовани яккхарах доача аттестатаца цхьана тракториста бокъонаш а еннай царна. Iай техника тоаеча дакъа лоацаш хиннаб къона механизатораш, хIаьта хIанз кхашка болх беш ба. БIаьстан юхье був мукх 10 балха дийнахьа дIа я бийна района карара кара тела ЦIе байракх яьккхай цар.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехь): А. Сабаева, А. Сооронбаева, Т. Бексултанова, Ч. Жумадинова, Ж. Советбекова.

Н. ЖИГАНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

15 июне—Советашка хоржамаш

ДЕПУТАТИЙ КАНДИДАТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

ТХА ТАНЯ

А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотека Iилма-методически отдела йоккхагIйола библиотекарь Тарасова Таня цига балха яхар 1967 шера юкъера школа йистеяьккха ше яьлча. Из безаме йоI саелар библиотека технически отдела заведующена Габисова Тамарена. Иштта дIаболабир ший къахьегама никъ Таняс.

— Сага сиха кIордабергболаш, къоначоа хIаьта а, болх бар аз цунга беннар, — йоах Тамаре. — Бакъда дог хайтанзар Таняс. Шийга де аьннар ак ца оалаш, хала да аьнна ца латкъаш дора цо. ХIаьта цкъа дIааьннар кхы шозлагIа хьалхадаккха ца дезаш дIа а эцар. Балха хьая тIехьайиса е ханал хьалха балха тIара дIаяха, цо шийна аттагIдар лийха моттиг хац сона. Тхона массанена тхоай хьамсара дезалхо санна дукхаеза тхоай Таня. Ший сага новкъостал де йиш хилча дега гIоз хул цунна. Цкъа бер цамогаш а хинна цIагIа сецаяр из. Цу дийнахьа отделе болх беча кхаь сагах дуккхьала цхьа Товмурзаева ЗулпаIа мара яц аьнна шийна хезача, бер ший наьнага а дита, чехка балха хьаера Таня. Иштта моттиг кхы а хиннай цун укх отделе болх беча хана. Дега чов хулаш новкъа дар сона из се йолчара кхыча отделе дIайодаш. Бакъда из балха лакхлуш хиларо дог а хьестар. Аз Iомаяь, аз хьехаш хьахинна болхло я Таня. Сай йоI санна дукха еза сона тхоай Таня, — яхаш дийцар Габисова Тамарас.

Иштта дика ювц из библиотека директора Голикова Инна Федоровнас, партбюро секретара Горбун Полина Сергеевнас, цо хIанз болх беча отдела заведующе Ковярова Антонина Константиновнас, кхычар.

Тарасовайна библиотекара болх безабеннаб ше школе дешаш йолча хана деца. Из чIоагIа тIера яр книжкаш дешара, цунна дукха дезар уж. Цудухьа яхаяр из библиотеке балха а. Цхьа ха а яьккха, дIагIоргйолаш оттанзар из цу балха, массаза а бергболаш яхар.

БоккхагIа болча библиотекарашкара опыт хьа а эцаш, Iомалора Таня. Мел дика цо ший болх Iомабича а из кхоачамболаш дацар — тоъацар теоретически знанеш. Цудухьа, ше балха йоллашехь из заочно дешаяхар Краснодарерча культура Паччахьалкхен институте, дIададахача шера йисте а яьккхар.

ХIанз цо бер бехктокхаме болх ба. Таняс уттаю республика библиотекаша беча балха йола методически разработкаш.

Тарасовас доккха новкъостал ду библиотекай болхлошта, цар книжкай выставкаш, уголокаш, витринаш кийчъеча хьехам луш. Масала, цо иштта гIо дир Надтеречни, Знаменски, Николаевски станицай, Кошкельдерча юрта библиотекашта цар интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара долча литература выставкаш кийчъеча малагIа книжкаш харжа деза дIахьехаш.

Библиотека берригa культурно-массови болх вIаштIехьбоаккхар а цу хьакъехьа бехктокхаме яр а Тарасова Таня я.

Болх дика барах из массехказа белгалъяьккхай культура болхлой профсоюза обкомо а комсомола Ленински райкомо а, Сийлен грамоташ а луш. ХIаьта укх шера цунна еннай ВЛКСМ Грозненски горкома Сийлен грамота.

— Ер шу къаьстта бехктокхаме да, — йоах Таняс. Из толамца чакхдаккхарах тийша хургда еттлагIча пятилеткага ма-воагIара кийчвалар а парте XXV съезда сийленца накъавахар а. Цудухьа тхо, библиотекай болхлой, тIерт бахача наьха политически сакхетам а культурни боарам а лакхлургбола гIулакхаш де, цунца къахьегама толамаш дахара царна новкъостал де. ХIаьта, хоаш ма-дарра, книжка вахаре хиланза баргбоаца духовни кхача а хинна дIаэттазама ма-йий вай яр. Цудухьа дика книжка нахага дIадовзийтар, книжкаш дешаш бола нах дукхагIа хилийтар къахьегамхошта юкъе беча идеологически балха лоархIаме дакъа да...

Тарасова духхьал цхьа производствени болх а баь Iийнаяц цIаккха а. Цо массаза а хьинаре дакъа лаьцад коллектива общественни вахара юкъе. Из хIанз библиотека комсомольски организаце секретара заместитель а комсомольски бюро член а я.

ХIанз РСФСР а Нохч-ГIалгIай АССР а Лакхехьарча Советашкен къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкен хоржамаш дара хетаяь хиннача А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотека болхлоша шоай юкъарча собране шевар раьза а волаш, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжара кандидаталла оттайир Тарасова Татьяна Васильевна.

Ю. ЮСУПОВ.

БАЬЦАД ААРАШИ СОМИ— КЪАХЬЕГАМХОШТА

Баьцадаараш, сом, комараш чакхйоаха ха хьатIакхаьчай. «Грозненский», «Октябрьский», «Ассинский», «Самашкинский» консервни заводашка мошача гороха хьалхара тоннаш кхаьчай. Цул совгIа бедал чакхйоах «Пригородный», «Орджоникидзевский», «Южный» яхача совхозашка болх беш йолча цехаша а.

Тха корреспондентага укх тайпара дийцар «Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГIалгIай производственно-совхозни объединене начальника заместитела Ахмадов Сапар Ахмедовича:

— Укх шера объединене предприятешка чакхдоахаргда 76 эзар тонн баьцадаараш, 20 эзар совгIа тонн соми комараши. Соахкарчул дуккха дукхагIа хул из. Укх сезонага дика кийчъеннай тха заводаш. Тешшаме ремонт яь цехаштен оборудованенен, массехк технически эргалонаш яьй. Вай заводашка кийчдаь томаташ, консерваш, компоташ, сокаш, тайп-тайпара берхIалла елла хIамаш вай республика къахьегамхошка меттел, Украине, Белоруссе, Урале, СибарегIене, Сахалине, иштта кхыча моттигашка бахача нахага кхоач.

Парте XXV-гIча съезда сийленца накъабахара консервни заводий коллективаша лаьрхIад продукцена реализаци яра сезонни план октябрьски цIей хьатIакхале кхоачашъе, хIаьта шера программа ханал ши ди хьалха кхоачашъе.

ХIанз консервщикашта юкъе яхь яьржай пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

Я. БУБНЕНКО.

МЕХАНИЗАТОРИЙ КОНКУРС

Техника дикагIа йовзаши цунца лаьттана агротехнико маяххара обработка е ховши бараш къоастабара хетаяь дукха ха йоаццаш трактористий конкурс хилар «Сельхозтехника» республикански объединене системе. Цига дакъа лоацаш 30 механизатор вар.

Конкурс дIайнхьар ирача къовсаме. ХIараиена ловра республика чемпиона цIи яккха. Котбаьлар дикагIбараш. Уж ба «Сельхозтехника» Грозненски МРО викалаш Шустенко Петри Циндрин Александри. Царна еннай Сийлен грамоташи хIаранена 75 сом ахчан премии. Чемпионаш Саратове зональни конкурсе гIоргба.

А. ШАМСУТДИНОВ.

АГИТПОЕЗД ЕНАЙ

Уж дешаш каст-каста хаза йиш я Шалински района Курчалое а иштта гарга ухкача юрташка а. Курчалоевски быткомбината, больница, тикай, культура ЦIен къоначa болхлоех вIашагIъеллай из агитпоезд. Цуна кулгалдеш я культура ЦIен художественни кулгалхо Габаева Зарган.

БIаьсти кхашкара балхаш дIадоладеннача хьалхарча деношка денз агитпоезда доакъашхой концерташца, лекцешца, беседашца Ленина цIерагIча колхозе иха ца Iеш, «Предгорный», «Джалка» совхозий шурий-товарни фермашка, тракторни бригадашка, кхычахьа а хул. Уж хиннаб Нохч-ГIалгIай цементни заводе а.

Кхетам балара дикка болх бу шоай культура ЦIагIа а агитпоезда болхлоша.

ЛадувгIараштa чIоагIа езаеннай поезда доакъашхоша еша лекцеш. Из тамашийна а я дац. Йоккха говзал, опыт йола лектораш ба уж ешараш. Царна юкъе ба № 2 йолча Курчалоерча юкъерча школа директор Х. Магомадов, Ленина цIерагIча колхоза керттера агроном Д. Умханов, Курчалоевски юрта Совета председатель Ш. Данкаева, МСУ кхерамзлен техниках вола инженер Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветеран Х. Джамукаев, иштта кхыбараш. Бахача наха интернациональни, атеистически, тIема-патриотически кхетам балара тIаерзаяь я цар лекцеш.

Сакъердаме вIаштIехьяьккха я агитпоезда концертни программа—литературни монтажаш, тайп-тайпара сатирически сценаш, иллеш, халхараш. Юрта боахама къахьегамхошта къаьстта езаеннай «Болх ца бечо яа а яц», «БIаьстан дено шера кхоаб», «Шабашникаш» яха номераш.

Агитпоезда балха юкъе дизза дакъа лоацаш ба комсомолкаш школа дешархой Магомадова Медни, Даутаева Хадижат, «Сельхозтехника» МРО слесарь Яхьяева Яха, болхло Магомадова Маржан. Мехкараша художественни самодеятельносте дакъа лацарал совгIа боахамий кхай тIарча станашка, центральни усадьбашка арахец «Молнеш», «Къахьегама листокаш».

ЛоархIамера событи — Советашка хоржамаш дара гIулакх—керттера лоаттаду агитпоездо. ЛаьрхIа кийчъяьй «Хоржамашта накъадахара» яха литературни монтаж, советски харжамий система демократи дIайовзийташ лекцеши беседаши яьй.

Юрта боахама къахьегамхой массаза а хьеж агитпоезда доакъашхошка, безаме тIа а эц.

Т. ДИКАЕВ.

БРЕСТСКИ КРЕПОСТЬ. Ленински комсомола цIерагIча Барановичски боамбе кIадай комбинатера бIаьш бола къона текстильщикаш укх шера эгара хьалха боагIаргба хоржамий участкашка коммунистийн парте боацарийн блока кандидаташта тIехьа кхаж тассар духьа. ХIанз каст-каста бIаргагу кагий нахи мехкарийи комбината культура Дворецe болх беш йолча къонача харжархой клубе. Кагирхоша общественно-политически литература деш, хоржамий хьакъехьара Положени Iомаю. Советски хоржамий системахи цун демократически принципехи лаьца лекцеш еш къоначa харжархошта.

СУРТА ТIА: къона текстильщицаш. Э. КОБЯКА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕРТТIА КИЙЧО ЯЬЙ

Массехк ди даьлча РСФСР-ен моттигерчен Советашка шоай дикагIа бола викалаш харжа арабаргба советски нах. Дика кийчо яь, къахьегамен политически хьинар айденнача хьалашка накъаболх мехка цу лоархIамерча событена Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а.

Юкъерча школе ула Грозненски района Алхан-Калера № 27 йолча хоржамий участка агитпункт. Гаьннара хьежача а белгала да агитпункт чуйола цIа. Арахьарча пенаш тIа хьалтеха доахк хоржамашта хетадаь лозунгаш, плакаташ. ХIаьта юрта вахача моллагIча сага дика хов шоай агитпункт мичахьа я, хIана аьлча, хоржамаш массаза хул ший адрес хувцац агитпункто, из даим школе я.

Агитпункт чуйола цIа доккха, сийрда, хоза лостам баь да, наIарах дIачувоаллача хоза кийчдаь хьалтеха доахк къахьегамхоша депутаталла харжа оттабаьча кандидатий сурташ, цар биографех а карагIдаьнарех а дувцаш дола плакаташ. Укх хоржамий участке дIаязваьча пхи бIаь гаргга волча саго кхадж тоссаргба РСФСР Лакхехьарча Совете депутаталла харжа оттаьча Грозненски района «Юбилейный» совхоза баьцадаараш кхедеча бригада бригадира Хусанова ПаьтIаматан Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаьча «Ермоловский» коа тIара оалхазараш леладеча совхоза № 1 йолча ферма хьалхалаттача доярка Кадырова Яхийнен тIехьа.

Хоржамий комиссе секретараца Жукова Зоя Дмитриевнайца къамаьл хул са. Цо дувц:

— Массаволча харжархочунга извещенеш дIаккхачийтай оаха, шозза нийса йий хьежад, цар спискаш, хIаьта хоржамий бюллетенаш а хьаккхачийтад. Хоржамаш хургдолча дийнахьа оаха хIаране бергбола болх белгалбаьб, совхозо лургйола машинаш а белгалъяьй, телефонни бувзам ба, кабинаш а урнаш а кийчъяьй, иштта кхыдола де дезараш даьд.

Зоя Дмитриевнас яххача тайпара, из мел дола хIама долаш да. Хоржамаш чакхдоахача духхьашха дакъа лоацаш бац из а хоржамий комиссе председатель, школа директор Сатина Евгения Николаевна а, дукхагIа бола агитатораш а. Цудухьа царна дика довз шоай декхараш.

Агитпункта агитатораща хоржамашта накъадолхаш къахьегамхошта юкъе лоархIаме агитмассови а политически а болх чакхбаьккхаб. Агитпункте, «Ермоловский» совхоза а дахчан хIамаш еча комбината а балха участкашка мехка чурча а арахьарча а вахарах, парте политиках лаьца докладаш, беседаш чакхъяьхай, лекцеш йийшай, десятидворкашка а ухаш балха боачача цIенноамошца политически дIаяхача замах юхадисача зуламерча гIулакхаштен духьала беседаш яьй. Къаьстта ца болх дика лелабарца белгалбаьннаб агитатораш Умхаева Анна, Гордеева Людмила, Бакалдина Люба, иштта кхыбараш. Къоначa харжархошта хьалхашка цар бокъонех беседа яьй агитпункта заведующе Мясникова Ина Александровнас. «Къахьегамхой депутатий Советаш — СССР политически лард» — совхоза комсомольски организаце секретара нов. Дубаева, «Советски Союза гражданин» — нов. Умхаевас, «Урдуви ираз — вIаши тарлуш дац» — хьехархочо нов. Бударовас, «Вай кандидатех» —нов. Гордеевас, иштта дIахо а.

Къонача харжархошта лаьрхIа сайренаш чакхъяьхай агитпункте.

С. БЕРДОВ.

МАЛАР САННА КХЫДАР А ДАЛАРЕ...

Укх шера 22 апреле «Сердалос» кепатехача «Харжархой гуллу моттиг» яхача материала тIа дувцар № 5 йолча школе уллача агитпункта балхах. Корреспондентага шоашта новкъадолчох дийцар агитатораша — цу школа болхлоша. Масала, цар йоахар школана гаьна йоаццаш уллача ОГНХЗ ОРС-а № 34 йолча тикен цун юхерв сквери, кхыйола дарекаш малара тIехьабаьннараштa «караяхай». Цох агитпункте уллача журнала тIа яздаьдар Л. Ф. Туринкова.

Школана а агитпунктана гонахьарча моттиге порядок Заводской райисполкомо оттайнча а малара тIехьабаьнна лелараш кIезиг-дукха юхатехача а бакъахьа хургдар яхаш яздаьдар газето.

Цу материалах райисполкома председатела А. И. Дробязкос кулг яздаь укх тайпара каьхат кхаьчад редакцега укх деношка. Цу тIа йоах: «... № 50 йолча школана юхе йийи корта бохабу чIоагIа малараши дохка цхьаь цаI павильон яь. Ерригача ГIишлошъерий поселке № 34 йола ОГНХЗ ОРС-а кхачан продукташ йохка цхьа тикен цун юхе массехк павильони мара яц».

Из иштта дале-м цхьаккха дувца а мича деза?! Райисполкомо дайта каьхат яздеш санна газета тIа кепатехача материала тIа дийца кхоачамбоацараш дIададаха атта даларе Iалаьмате дика дар. ТIаккха-м тахан вай цхьаккха дувца а дезаргдацар.

Из деррига дита а дита долаш долчунга хьожаргда вай. Ши бIаь метр (школана иззал мара гаьна яц «мах беш йола точкаш») райисполкома тоъам боллаш гаьна хете а, бакъда, педколлектива из иштта хетац. Нийса а хетац.

№ 50 йолча школа хьехархошта дагабоаллар шоай бала ба: школе хьадоагIаш а чудолхаш а молаш багIа а беха а нах гу бераштa. ХIара денна цу тайпара сурт хул № 34 йолча тикана, № 13 йолча столовена. «Сокаш, хий, йий» яхача павильона, «Ветерок» яхача шашлычнена юхе, кхычахьа а.

Райисполкомера редакце каьхат деначул тIехьагIа цу моттигашка цIаькха а хиннав со укх деношка, мича хов со а хьехархой а гIалат даьннара дий.

Апрель бутт бовш хиннaчул цхьаккха а хIама хувцаденнадацар цига. Цу хана санна № 34 йолча тика, сквер, гонахьара тротуараш хьалъяьккха, саго оалаш хIама а доацаш лелаш бар малара тIехьабаьннараш. Делкъел тIехьагIа со ГIишлошъерий поселкера дIаводеча хана а хьабаккханза бар милице участкови пункте баьлла чIега.

ХьалхагIа а санна йиш ехабар № 50 йолча школа хьехархой. Школа партбюро секретара заместитела Л. А. Баклумовас аьлар: «ХIама IалаьматечIоагIа зув бераша Шоашта бIаргадайнар де гIерташ оамал я цар. Тика тIа а павильонашта юхе а фу гу царна? Сага сибат дайна нах».

Школа директор В. М. Нефедьев: «ЧхьагIар мел столове, кхыметтел маькх йохкача тика чу. Из сий доацаш гIулакх да».

Цар дувцачоа IотIатох хоржамий участкови комиссе председатела, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене производственно-технически комплектаце управлене начальника В. Д. Павленкос:

«Тика тIара а павильонашта юхера а галеш дизза хIана яц аьнна яьсса шушаш дIаккхуь уборщицаша. Са хилалехьа а мала хIама эца йиш я царгара».

— КIордадаьд тхона цу наха лелалер, — йоах цу моттига гаьна йоаццаш яхаш йолча юртбоахама гIишлошъяра механизаце управлене вулканизаторщицас М. К. Конкинас. — ГIараш еш, во мотт бувцаш, вIаши леташ, са-даккха а садола а дитац тхо меннача наха.

Орсовски тика тIен павильонашкен ухараш дукхагIча даькъе «Чечингсельстрой» треста аьшк-бетонни конструкцей завода, юртбоахама гIишлошъяра механизаце управлене, хладокомбината, гIишлошъяра управлене ЖКК, кхыча а организацей болхлой болга гучадаьннад цу юхе бахача наха.

ГIишлошъерий поселке бахача наха ОГНХЗ ОРС-а кулгалхошка дуккхаза а дийцад, яздаьд тикай болхлой дукхагIча даькъе малар дохкара чотах план кхоачашъе а гIерташ советски торговле бокъонаш телхаю, яхаш. Из тахан а долаш да — малар хьоца деза тайпа да. Бакъда, ахкан деттача дийнахьа шоана кора доагIргдац шийла квас а.

Тхоца къамаьл деш из харцдеш яцар Заводской райисполкома председатель нов. Дробязко а. Исполком цу гIулакхага цIенхаштта хьожаргья аьнна хет тхона. Цхьабакъда цунна цхьаннена тоалургдолаш дац из. Цудухьа шоашкара доагIар де деза лакхехьа вай цIераш яьхача предприятей кулгалхоша а общественни организацеша а. Уж массава а цхьатарра оарцагIа воале совцабергба наьха сатем боабераш. бераштa во хьоккхам телараш.

Е. ГРУДИНИН.

ЯЛАТ ЧУЭЦА КИЙЧА БА

Толамца къахьегаш хьабоагӀа нийслагӀча пятилетке «Гудермесский» совхоза кхаш леладераш. Шерагара шерага дуккхагӀа ба гектара тӀара чуэца ялата хьувкъм. Иштта, пятилетка шоллагӀча шера хӀара гектара тӀара 17,8 центнер, кхоалагӀча — 20 центнер чуийца хиннадале, дӀадахача шера 27,7 центнер чудера. Цу тӀулакхо торо хилийтар соахка пленагӀа пачхаьлкхенна 2100 тонн дӀадала дезаш хиннача 3069 тонн ялат дӀадала.

Из толам баккхарах укх шере КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Ше байракх елар «Гудермесский» совхоза къахьегамхошта.

Доккхен бехктокхамех лехкараш латт совхоза кхаш леладерашта хьалхашка нийслагӀча пятилетка укх тӀеххьарча шера.

КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш, план 2600 тонн йолча укх шера паччахьалкхенна 4500 тонн ялат дӀадала дош деннад. ХӀаьта, белгалдаккха доагӀа, паччахьалкхенга ялат дӀадалара нийслагӀча пятилетка план кхы а 1500 тонн ялат дӀаделча кхоачешъяь йоалилга.

Хьалхашка латта декхар, шоаш денна дош кхоачашде безам болаш, хӀаьта ялата культурай дика хьувкъам кхебе гӀерташ дукха гӀулакхаш даьд совхоза кхаш леладераша. БӀаьстан юххье цкъан, тул тӀехьагӀеи хий дуллаш минеральни удобренешца йоазлагӀа подкормка яьй гурахьа йийнача ялата культурашта. Хьийга къа эккъа дайнадац. БоарамагӀа листе тӀа а даьнна дика хьувкъаш латт кӀа а мукх а.

Укх шера 850 гектар кӀаи мукхи, 1700 гектар дуга чуда дезаш ба совхоза къахьегамхой. Уж культураш чуэцаш 30 комбайн хургья. Царех 12 кӀаи мукхи чуэцаш хургья, 18 — дуга чуэцара вӀаштӀехьаьхьа я.

Эггара хьалха шийттлагӀча е кхойттлагӀча июне кӀаи мукхи хьакха долалургда тхо, — йоах совхоза керттерча агронома Хамидов Сайдамина. — ХӀаьта дуга — сентябрь бутт чаккхбоалаш. Цудухьа хьалхарча аргӀагӀа гурахьа йийна ялата культураш чуэцаш хургйола комбайнаш кийчъю совхоза механизатораша. Шийттнех цхьайтта тахан а кхай тӀа болх бе араяха йиш йолаш кийча я. Ийса цаӀ — электрооборудовани тоаяр мара кхы эшаш хӀама доацаш латт. Иа болх бе эггара дукхагӀа ши сахьат ха эшаргья.

Лоацца аьлча, гурахьа ялата йийна культураш чуэца йолаш еррига техника кийча я аьнна ала мегаргдолаш да.

Комбайнаш, косилкаш, хьувкъам чуэцача болх бергбола кхыйола техника тоаяра лаьрхӀа моттиг хьакъоастаяьй совхозе. Техника латта моттиг асфальт йилла я. Гобаьккха яь карт а я. Цу моттиге сецца хьабоалебу механизатораш, сайрийна ялх сахьат даьлча цӀабуг. Делкъийна гаьна йоаццача бригадерча столове кхача кийчбу царна.

Шоай балха хьалаш вӀаштӀехьдахара совхоза кулгалхоша еча йоаккхоа раьза ба механизатораш. Цудухьа хьинар кхо ца деш толамца къа а хьег.

Къаьстта дика къахьег механизатораша Литани Петра, Байсуев Султана, Селимсултанов Шамиида, Бекиния Исраила. Ди дӀадахийтац чарех хӀаране балха норма юкъера лаьрхӀача 160—180 процент кхоачаш ца еш. ХӀаьта керттера дар шоаш деш дар тешаме цар кхоачашдеш хилар да.

— Цхьашца халонаш а нийсъу тха балха тӀа. — йоах комбайнаш тоечча кулгалдеш волча механика Желудков Сергея. — Геттара хала хул республике эша цхьайола оатхал лаха. Цудухьа каст-каста Дагестане ваха везаш а хул. ХӀаьта лехача кораӀоагӀа, аьнна оалаш да-кх, иштта, дукха халонаш ца езаш нийслой а. тхона а кораӀоагӀа хиланза яргӀоаца оатхал.

Хьувкъам чуэца кийчо еш духхьал техника тоярах дацгӀулакх. Дукха кхыдола дешаш да кхоачашде дезаш. Иштта техникаца болх бара говзал йола нах эш, кхыдар деза.

— ХӀана укх сахьате 26 комбайнер ва боахаме. Цул совгӀа Калиновски механизаторий школе а яьккха укх деношка цӀавоагӀаш кхы а ялх саг ва, — йоах Хамидов Сайдамина. — Уж ца тоъэ, ялат чуэцача хане оаха аьлча Гудермесски депора новкъостал де тхона боагӀаргболаш кхы а нах ба. Царца хьалхе а барт баьб оаха.

Комбайнашкара хьатта, цигара паччахьалкхенна ялат дӀадоаче пункте ялат дӀакхахьа дукха машинаш эшаргья. Боахаме йола шоай машинаш тоъаргьяц совхоза. Из а дицценнадац. Цу ханна мухь дӀакхахьа машинаш лургйолаш «Сельхозтехника» объединене Курчалоевски отделене, кхыча предприятей кулгалхоца барт баьб совхоза.

Ялат сихен дикен чуда безам бале геттара лоархӀаме да наьха балхацара материальни моральни безам совбаккхар, наьха балха хьалаш лерттӀа вӀаштӀехьдахар.

Уж дешаш дувцаш совхоза парткома заседани хилар. Цига совхоза рабочкома председатела дийцар наьха балхаца ре моральни материальни безам совбаккхара вӀаштӀехьйоахаргйолча мероприятех. Ялат чуэцаш хургболча комбайнерашта, шоферашта, кхыча болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаергья. Яхьа итог хӀара дийнахьа ергья. Хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела Ше вымпели хьалхара ахчан премии лургья. Ахчан премеш теларгья шоай балха нормеш тӀеххоачашъеш къахьегача кхыча наха а. ДикагӀболче болхлоех яздеш хӀара дийнахьа «Молния», къахьегама листокаш арахецаргья. Белгалдир парткома заседане ялатаца йиза машинаш кхай тӀара хьатта, цигара паччахьалкхенна ялат дӀаэцача моттиге малагӀча наькъашка тӀолла ухаргья, халкъа тӀахьожама пункташ хургйола моттигаш, дукха кхыдар.

Ялат цӀенду, докъаду агрегаташ тоаеш, ялат докъадара вӀаштӀехьъяьха асфальт йилла моттигаш кийчъеш, ялат хьаэца доладе тӀатеӀӀа кийчо еш ба хьатта болхлой а. Ялат чуэца доладе мел дика кийчо яьй хьожаш комисси хиннай хьатташка хьожаш. Комиссе гучадаьха кхоачамбоацараш дӀадоахаш ба хӀанз хьатта болхлой.

— Ялат чуэцара кампани дика вӀаштӀехьъяьккха чакхйоаккхаргхиларах шеко яц са, — йоах совхоза директора нов. Белашова. — Цо торо хулийтаргья ялат дакъхарен из паччахьалкхенна дӀадаларан укх шера тӀаийца социалистически декхареш кхоачашде.

М. ХАМАТХАНОВ.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Дикача толамашца белгалдаьккхар укх шера яйгача промышленноста болхлой Ди МагӀалбикерча горбыткомбината хӀамаш тегача цеха коллективо. Продукци арахецара пхе шера план цехо кхоачашъяьй соахка сентябрь бетта. Цу хана деиз 1976-ча шера чотах болх беш хьабоагӀа хӀамаш тегараш.

Иштта толамца кхоачашду тха цеха коллективо пятилетка чакхйоалача шера тӀаийца декхараш а. ХӀара бетта тӀехкхоачашъю коллективо хӀамаш тегара план. Масала, апрель бетта план оаха кховчашъяьй 121 процент, хӀаьта май бетта тийга хӀамаш дӀалаьрхӀача шин бетта план хул.

Коллективе яьржача социалистически яхье хьалхе лелаеш, массанена шоашкара хьокхам тедаш, тӀехдика къахьегаш хьабоагӀа тха толашагӀа бола хӀамаш тегараш Аушева Залихан, Богова Залихан, Тимиева Дибихан, Газикова Фадиман, Галаева Рукъет, Дзейтова Лемка, Картоева Лида, кхыбараш. Дуккхача шерашка наьхаддаш хьинаре болх беш ба уж. Коммунистически къахьегама ударникаш ба царех дукхагӀбараш. ХӀара бетта 130—150 процент кхоачашъю цар балха нормаш.

ХӀамаш тегара болх дика караберзабаьи, шоашта мел хоар кхо ца деш къонабарашта дӀахьехаш ба вай лакхехьа белгалбаьха социалистически яхье хьалха латтараш. Укх тӀеххьарча шерашка цхьацца шишца къона болхло кийчъяьа царех хӀаране.

Ши шу мара дац ГетагажовгӀар Лейлаи Марем, Дзейтова Лейла, Ярыжева Лида, Фаргиева Аминат тха цехе балха баьхка. БоккхагӀбарий новкъосталца лоацача хана хӀамаш тегара говзал кара а ерзаяь, тӀехдика къахьегарца социалистически яхье хьалха латтарий мугӀарашка дӀаэттаб уж хӀанз.

Иштта вӀаши новкъостал а деш, цхьа барт болаш, берригаш, хьинар болх тоабара дӀалуш хӀара болхлуо хилар бахьан долаш вӀаштӀехьдоал тха тӀехдика балха хьоккхамаш дакъа а тхоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш толамца кхоачашде а.

КарагӀдаьначох кхоачам бе лаьрхӀа дац тхо. Берригача советски наха а санна, Ӏалаьмате дог гӀоздаларца тӀанийцар хӀамаш тегараша КПСС XXV съезд вӀашагӀтохара къакъехьара хоам. Съезда сийна керда социалистически декхараш тӀанийцад тха коллективо. — 1975-ча шера хӀамаш тегара план 7-ча ноябре кхоачашъе а планал совгӀа итташ эзараш сома продукци арахеца а.

Керда социалистически декхараш толамца кхоачашдара а кердача къахьегама толамашца парте XXV съезда болх дӀабовалу ди белгалдаккхара а кхы а хьинар совдаьнна къахьегаш ба тха хӀамаш тегараш кӀант.

М. МАХЧИЕВА,
МагӀалбикерте горбыткомбината хӀамаш тегача цеха заведующи.

«Тахан — новатора рекорд, кхоана — массанена норма». Цу тайпара тӀахьехам баьб Дона, Кубана, Запорожья дикагӀболча комбайнераша мехкарча берригача механизаторашка. Ростовски областерча «Московский» совхозе вӀашагӀкхийттача чӀоаггӀа къамаьл хилар эггара лоацагӀча ханашкеи ца дойташи ялатам чу миштa эцаргдар, комбайнех, жаткех, тракторех, автомобилех пайда дикагӀа фу даь эцаргбар яхаш.

Социалистически яхьа хьакъехьа шоаш тӀанийцача договра тӀа мехкарча берригача комбайнерашка кхайк новатораш царга укх тайпара тӀахьехам а беш: ялаташ чуэца доладалале дисача деношка машина хӀара оатхалга хьажа, агрономашцеи инженерашцеи цхьана хӀара кхай тӀара ялаташ чуэцара башхалонаш хьалххагӀе а къоастае. Хьалха латтарий опыто тешал ду, моллагӀа ялат, моллагӀча хаоттамагӀа чуэца йиш хилара. Болх дикагӀа хилийтар духьа лоаттабеча къовсаме боккхача лоархӀаме да ялаташ тохкам беш ардар. Ялаташ чуэцача агрегаташа денней бийсанней беча балха овсарле лакхъяра доккхагӀча кхоачамех цаӀ — шин сменагӀа царех пайда эцар. Цудухьа хӀанзе а вӀашагӀтоха еза ялаташ чуэцаргдола экипажаш, хӀаьта комбайнаш бийсанна болх бергболаш кийчъе еза.

Ши хезача комбайнераша беррига ялаташ кхедераш тӀакхийхаб хӀара кхай тӀа, дика хьаьча продукце тӀа санна. Лоацача ханеи ца дойташи чуийцад аьнна, дикала Знак латтаргйола гӀулакх дара. Механизатораш дог тийша ба, «1974 шерара рекордий доазув ца хиларах!».

СУРТА ТӀА: хьалхашкахьа — Социалистически Къахьегама Турпалаша донской комбайнера Н. Бочкаревеи (аьрдехьа) украински комбайнера В. Воронинеи эггара хьалхагӀа кулгаш яздаьд социалистически яхьа хьакъехьарча договора.

В. ТУРБИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАСТЕР

Мастерагара дӀадоладу дешабагӀарий, говзал Ӏомае кароалаьцарий, производственни коллектива юкъе къоначa тӀехьен къахьегама, вахара, коммунистически кхетам лакха болаш хилара наькъаш.

Иа дика кхетадеш ба Назранерча № 14 йолча юкъерча профтехучилища производственни хьехама мастераш а. Даим шоай балха говзал лакхъеш, техникумашка а институташка а дӀахо дешаш, дикагӀйола производственни опыт кхычаргара хьаэцаш а из шоаш хьехаш болча кагирхошта йизза дӀалуш а ба уж. Иштабарех ба: комсомольски организаце секретарь вола Хулагов Исраил, Килоев Хьасан, Тохов Дауд, Гиреев Махьмад, кхыбараш.

Къаьстта хозахетарца белгаллаккха доагӀа хургболча токарий группа мастера Гиреев Махьмада эздий гӀулакхаш. Ший балха юкъе кепттердарех Махьмада лоархӀ кхувш йоагӀа тӀехье коммунистически кхетам лакха болаш, цунах дог тийша хилийтар.

Цуна дувзаденна да кхыдола эздий мел дола гӀулакхаш а: дешарах дика кхетар, балха говзал лакхъяр, юкъарча балха дизза дакъа лоацаш хилар, къахьегама овсарле айяр, арахеца продукци дика хьаяр, дӀабода мах лохбар, иштта шийна ховш дола дикагӀдола кердадар балха юкъедовладар а из новкъосташта дӀадовзийташ хилар а. Уж гӀулакхаш ше хьехаш а кхетабеш а болча дешархошта дег чу доссадеш бу ший болх массаза хьалхе летгеча мастера нов. Гиреева.

Итт шу даьнад училище Махьмада мастералла болх бу. Цу юкъа дуккха итташ бола говзал лакха йола токараш Ӏомабаь арахийцаб цо. Дукха ба царех тахан базови предприяте «Электроинструмент» завода цехашка хьинаре къахьегаш. Дуккхачарна завода директоцеи партийни организацеи мах бола совгӀаташ тийнад, курорташка, салоӀама Щенощка, санаторешка путевкаш еннай, сийлен грамоташ тийнай. Цар сий хьинаре къахьегарца даьннад завода коллектива юкъе. Цу сийна зӀирг училище техад Махьмада хьехарца, хкетамца.

Шоай сий хозача гӀулакхашца лакха лоаттадеш завода коллектива юкъе шоаш кхетабаьча училища сий ца дожадеши хьабоагӀа уж. Царех ба Торшхоев Аюп — инструментальни цехера, Пугоев Салман — механически цехера, Чилиев Махьмад — механически цехера, 5-гӀа разряд йола Владимир Буркин — «Сунжанефть» НГДУ къахьегаш вола, кхыбараш. Массане а производственни заданеш тӀеххоачашъю цар. Продукце дикал лакха лоаттаеш, юкъарча балха хьинаре дакъа лоацаш бизза бола производственни коллектива членаш хиннаб царех. Цхьа бутт совгӀа ха яьлча дийша баьнна арахеца кийчбеш ба Махьмада группера дешаохой. Укх денощка «Электроинструмент» завода тайп-тайпарча цехашка практически навыкаш шозъеш ва 30 гаргга хургбола къоча токараш. Советски Эскаре гӀулакх де ваха 2 саг мара ца къастийташ хӀанзарга хьакхоачаяьй нов. Гиреева ший группа. Из вӀаштӀехьдаьннад цун дешархой даьшца-ноаношца цахаддаш бувзам лоаттабарца, царца берий хьакъехьа цо беча кхетама балхаца. Цудухьа я цун группа кхычарел тӀех деша хьаахара а дика дешара а. ХӀаьта дисциплина цунах таррa дикагӀа я — цхьаккха а эзэулам гучадаьннадац социалистически яхье хьалха латтача группашкарча дешархошкара.

Теоретически а практически а занятеш яьлча хадаш бац мастера дешаохоща бу болх. Духха да цунна дӀадоахаши кховчашдеши дешабагӀарашта а обществана а пайдане эздий гӀулакхаш. Юкъарча балха ший ха кхоеш вац Махьмад. Къаьстта терко ю цо ший групперча дешархошта юкъе йоаржаьча социалистически яхьа, цул совгӀа группашта юкъерча яхье котало яккхара оарцагӀйоаккх цо еррига группа. ХӀара декадах итогаш ю. котбаьннарашта дала совгӀат кийчду. Группашта юкъе хьалхара моттиг дуккхагӀйолча хана № 4 йолча цун группага хул. хӀара 10 дн массаза дала яхьа итогаш йича училища юкъарча линейке хоза ловцаш а даьхе харара кара тела цӀе вымпел мастерга, группа старостага, комсоргага дӀалу училища кулгалхоша. Цу гӀулакхо кхы а хьинар айду дешархой, мастера.

Дешархошта интернациональни атеистически кхетам баларa гӀулакх дика леладу нов. Гиреева. Цунна корадоагӀа пайданегӀа хургдолча тайпара из болх дӀабахьа наькъаш. Городашка Орджоникидзеи Грознеи профтехучилищашта юкъе дикагӀа из болх дӀаоттабаьча хул из вахе, цигара мегаргдар хьаэца а дикагӀйола балха опыт Ӏомае а.

Шерра даьржад Махьмада кулгалца группе Орджоникидзерча, Грознерча, Тюменерча, Южно-Сахалинскерча, Улан-Удэрча, Краснодорерча профтехучилищашца дӀа-хьа кхьахаташ ахийтар. Групперча дешархошa дӀаяздо шоай хозача вахарах, дешарах, спортах, кхыдолча эздийча хӀамаех. Цунца чӀоагӀлу дешархой интернациональни доттагӀал. Аккхарга хьауха письмош а да иштта хоза гӀулакхаш дувцаш. Цар тӀа дувц художественни самодеятельноста кружокий балхах, технически творчествах, спортивни секцешта юкъерча яхьах, кхыдарех.

— Вай училище доацарех доттагӀаша хьаяздича из тхоаш долча вӀаштӀехьдаьккха хьож тхо, — йоах мастера.

Укх шера училище эггара хьалха технически творчества болх дӀаболабаьб Гиреева группе. 15—23 мае 1975 шера Грозне хиннача выставке хьалъоттаяь хиннай Махьмада групперча дешархоша хьаяьйола тха экспонаташ. Царна юкъе я автомобилий, тракторий, аэропланий моделаш. Уж моделаш кийчъеш Абиев ТӀахӀира тӀахьожамца дика къахьийгар дешархоша Камурзаев Марзбика, Бакаев Махьмад-Башира, Гагиев Бориса, Баркинхоев Ӏийсас.

Къаьстта дукха къахьийгар нов. Гиреева ший группаца советски халкъ фашистски Германел Котдаьнна 30 шу дузача юбилейга кийчлуш а из цӀей дездеш а. Цу дезача цӀейна, Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тӀема Турпалашта хетадаь а цар майрала гӀулакхаш дувцаш а хоза фотостендаш кийчдир Махьмада кулгалца группо. Царна юкъе дар: «Котдаьна халкъ: «Аккхар майрал легьяц», «Халкъа тӀом» (партизанех), кхыдараш.

Гиреева групперча дешархошца цхьанкхетар хилар 1941—45 шерашка Даьхе бахьан са ца кходеш лийтача бӀухой капитана Имагожев Ӏалаудина, политрука Мальсагов Тухана, подполковника Плиев Сафарбика, летчика Оздоев Мурада. Цар дийцараша дог ураоттадора ладувгӀарий, доккхал дора дешархоша вайпартех, советски халкъах, майра фашизмах лийтача шоашта хьалхашарча турпалех.

Йоккхача коталон 30 шу дизара цӀей дездеш летчик Юдин Вадим воаллача каша тӀа венок йиллар группа къаьстта ший цӀерах. Из ди хьатӀакхачалехьа дукха лекцеш а беседаш а яьй группе, дешархой даьшца-ноанoшца цу коталон лоархӀам бувцаш.

Училища йистеяьккха балха барий, эскаре гӀулакх дерий, цар даьй-ноаной дег тӀара баркал оалаш кхьахаташ каст-каста кхоач иоа. Гиреевга. Шоашца а шоай бераша а цо леладаьча эздийча гӀулакхий, беннача кхетама. Ӏомаьяьча специальноста цар бизза лоархӀам беш хилар да из.

У. АБАДИЕВ,
Назрановски № 14 йолча ПТУ директора заместитель.

Оаха яздаьчун лерагӀа

БОЛХ ТОАБАЬБ

Укх шера 10 мае арадаьннача «Сердало» газета тӀа кепа техаяр «Бе-бе лел гӀулакхаш» аьнна корта а болаш корреспонденци. Назрановски районерча массехк агитпункта балхацара дика гӀулакхаши иштта ТӀой-Юртарча агитпунктера кхоачамбоацараши дувцаш яр из. Цох укх тайпара хоам бу редакцега «40 лет Октября» яхача совхоза парткома секретара нов. Арчакова:

— «Бе-бе лел гӀулакхаш» аьнна «Сердало» газета тӀа араяьнна корреспонденци йийцай совхоза парткомеи профсоюза болхлой комитетеи цхьана хиннача совещане. Совхоза центральни усадьбе хьачуенай агитпункт. ХӀаьта вӀаштӀехьдаьккхад цига хан-ханнахьа агитатораш хургбола гӀулакх. Хьалххе оттаьча графикаш совещанеши семинараши ю агитаторашца, болх беш да справкайи къонача хархархойи истолаш.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТУНИС. Тунисерча 17-ча Дунен халкъашта юкъерча ярмарке ухарий безам даим советски павильонаца ба. Укхаза хьокха оттаяь я комбайнаш, сеялкаш, мехка юрта боахама эггара хьалхарча аргӀанна эшаш йола кхы тайпа техника. ЧӀоаггӀа хьашт долаш я тешамеи тӀехдика лелаши хиларах дерригача дунен тӀа шерра дӀаяйза «Лада» яха легковой автомобилаш.

СУРТА ТӀА: советски экспозицега хьожаш ба чубаьккараш.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОАСТАЛУШ ЙОАЦА БЕЛГАЛОНАШ

Экономика чӀоаггӀа дегӀанхача шерашка, Японе хьабе болх боаца нах 500—700 эзар саг мара ца хиннача хана, йоккхача бизнеса викалаша кӀирьяь кхайкайора, «даим болх хулийт» яхаш йола система. Предприяте дӀачуэттача японца 40 шера а кхы дуккхагӀа а болх бе безаргболаш дар лийрхӀар. Цу хана предпринимателашта гӀойле йолаш дар даим чулаттаргбола, алхха цхьан даькъера говзал хадданза лакхъергйола балха низ шоай хилар.

Цхьабакъда из система чакхъялапзар. ХӀанз, депресси дӀахо йодаши экономика южаши латтача хана, совнагӀча кулгех мукъабовла гӀерт предпринимателаш. «Джапан куотерли» яхача журнало хьакхайкаьяьча сведенешка хьежача, хӀанз Японе ши миллион гаргга саг ва «деш хӀама доацаш», вешта аьлча берригача балха низах йиъ-пхиъ процент. Болхлой балхара дӀабаьхаб кхыметтел «Мицубиси», «Хитачи», «Сони», «Тосиба», «Фудзи электрик» яхача йоккхийча корпорацеша а, дуккхача текстильни, химически, металлургически, кхыча предприятеша.

Къахьегама министерства бакъдаьд, наха хьабе болх ца хилара проблема хийттачул дуккха а цӀенхаштагӀа хилар. Юххьанца балха ха чакхъяьйначул тӀехьагӀа деш дола балхаш ца дайта яьлар предприятеш. Цул тӀехьагӀа гӀулакхаш деча сфере нах дӀачуахийта йолаелар уж. ТӀаккха — массаза а болх беш йола контингент кӀезигъе.

ХьалхагӀа компанеша гӀад а яхе шоашта балха дӀанийбора лакхера дешара заведенеш яьха нах, дукхагӀча хана дийша бовла шу эшаш царца контракташ а еш. Укх шера болх дӀакхачанза бола къона специалисташ дукха бар. Дуккхача хьале, кхыметтел балха бахийтарах дола дош хьалххагӀе а къоастадаь даьннача хана а, сабарде яхаш лелабаьб уж.

Хьабе болх боаца нах Ӏар — Япони човхаяьча ирача экономически кризиса белгалонех цаӀ мара яц. Къахьегамхой — «бӀаьстан юхьера наступлени» чакхъяла а кхелехьа юха йолаеннай инфляци.

Моттигерча кепайоазон тӀа каст-каста арадувл хӀамай маьхаш ӀотӀадетталуш хиларах дола хоамаш. Езъеннай кхачан продукташ, бахача наха ду тайп-тайпара гӀулакхаш, промышленносте хьаю хӀамаш. Инфляци шаьра зелургья, масала, шекара маьхаш хувцадаларга хьежача. Соахка июле 24 процент дездепар из. Октябре а — йззал. ХӀаьта укх шера май юкъе кхаьчача хана — кхы а 10 процент. Цу тайпара, алхха укх тӀеххьарча 10 бетта шекара мах 70 процент хӀана кхийттабац аьнна ӀотӀакхийттад.

ХӀаьта еза-йоккхача индустрех лаьца аьлча, газеташа хоам бу, масала, металлургически предприятей дай шоай продукце маьхаш лакхде безам болаш хиларах. Болата мах 17 процент лакхбе лерхӀ «Кобэ стил компане». Шоай аргӀанна «Ниппон стил» яхача компане даьша йоах, нагахьа санна маьхаш лакх ца дой, сентябрь хьатӀакхачале 100 миллиард нен ве хургда. Из долла хӀама къахьегамхоша шоай алапи лакхдайтилга кхоачашдаь йолча «бӀаьстанарча наступленех» хила ма доаггӀара хьахинпа хӀама да» йоах металлургически промышленноста даьша. Цу тайппара, кризис дӀа ца йоалаш латташ хиларах бола бехк къахьегача Японена дӀатӀабилла гӀерт. Цу цхьан ханна йоккхача капитала цхьаккха дича а лац халкъа вахара хьалаш мел даь а тоадар духьа кхыметтел цхьа зӀамигача даькъа а шоай пайдаш эшалалийта.

«Дейли комиурена» хетачох, металла мах лакхберо массава а корзагӀоаккхаргва. Цхьаькха газето — «Майнити дейли ньюсе» беча хоамагӀа, хӀанз, масала, цкъа тохаш 120 процент ӀотӀатоха кийчлуш ба машинаькъагӀа дӀа-са водарга боаккха мах.

ДӀахорча хӀамашка доглоахийла миштай хӀаьта? Официальни гӀозараша лийрхӀар Японера экономически конъюнктура шу юкъе кхоачаш тоалургья аьнна хеташ дар. КӀезиг-кӀезига доаккхаш шу чаккдаллалца тӀехьадаьккхад «тоалургда аьнна хийттар». ХӀанз кхы а гаьнагӀарен дика гуш йоацеи белгалонаш юац. Иштта хаьда доацар дувцилга къахьегамхой раьза ца хилар юха-даккхар духьа кхина ца Ӏеш, «социальни кегар» ца хилийтар духьа а да аьнна хет дуккхача обозревателашта.

А. МАЧЕХИН,
АПН соб. корр.

Токио.

«ИЗ—ДАЙНА ИРАЗ»

Укхаза, Малхбузен Европа бӀаьхегӀа болчарех цхьан мехка — ФРГ, ба чубаха цӀз доаца нах. ХӀаьта уж тӀехь-тӀехьагӀа дуккхагӀа хулаш а боагӀа. ДукхагӀча даькъе уж ба хьабе болх боацараш.

800 эзар малхбузехьарча немций, яздора «Шпигель» яхача журнало, чубаха цӀенош дац. Квартирах доаккхаш дола ахча укх тӀеххьарча итт шера 2,5—3 эза тӀаккхийттад ФРГ. ДукхагӀа бола дезалаш шоаш бетта доаккхача алапех 30 процентага кхаччалца дар квартирах дӀателаш ба. ХӀаьта массаза а хьабе болх болаш берригаш а мичаб. Мехка цхьа миллионал совгӀа нах ба хьабе болх боацаш.

Иштта талха дӀадолалу гӀулакх. Хьалха хинначул зӀамагӀа дола цӀа лаца дезача отт. ТӀаккха — чубаха цӀа доацарашта йолча моттигашка кхоач. Официальни пропаганда яхачох, из ираз дайнарашта деш дола новкъостал да. Новкъостал да ала йиш йий цох, «Шпигела» яздечох, 6 квадратни метр мара йоацача цӀагӀа 9 сагах латта дезал бахаш хилча!

Чубаха шоай цӀенош доаца нах чухьулбаьча цхьайолча моттигий хьал боккъонца тӀехкад малхбузенгерманскн социологаша. Саг гӀадвугаргволаш дац яздер: наха хиланза дарг доаца санитарни хьалаш дац, готтига я уж чуӀеш йола моттигаш, цар цхьаккха а перспектива яц. Цу тайпарча вахаро (цох из ала йиш яле) йиш йохача кхоачабаьб нах.

Дукха ха йоаццаш Дармштадте суда лийцар Оффенбахе чубаха цӀеноги доацача моттиге Ӏеш хиннача 8 бер долча Эрика Майера дош. Ийс шу даьнна ший йиӀиг йийнай аьнна бехк бова цунна суда. Дош дувцача алхха Майер хиина Ӏапар, суда вале дар Оффенбаха городской Ӏаьдалаш а. Прокурора Вальтер Мюллера мукӀарзл дир: «Цу тайпарча вочча моттигашка нах баха безаш хилар цар боккъонца ираздовр дар. Цо геттара а нийса аьлар: «Бер даларах Ӏаьдалаш бехке дац ала йиш йолаш вац со».

МагӀдарра аьлча, Эрика Майера дукха а каст-каста а из деш хиннад Оффенбаха Ӏаьдалашкара моллагӀа яле а чуйха фусам я сона яьхал цо. Ераш да хьалха хиннача обер-бургомистрага Георг Димитрахага цо яздаьча письмо тӀара мугӀараш: «Нагахьа санна со шу чаккдалалехьа сона квартира ца лой, са бераш дала долалургда».

Майера квартира яланзар. Мукъа цӀенош хинна ца хьогӀ? Квартираш м хиннай, кӀезига а йоацаш. ФРГ городскойи нах чубаха цӀенош дечеи министра К. Равенса яхачох, хӀанз Малхбузен Германе мукъа латт 200 эзар квартира. ХӀаьта дуккхача газеташа дувцачох уж 350 эзарнега дӀакхоачаш а я. Дерригa фуд аьлча, из да уж квартираш наьха доалахьа йолга, цар даьцца къеча наха, хьабе болх боацача наха дала могаргдоацаш дукха ахча дехилга.

Л. АКСЕНОВ, (ТАСС).

Профсоюзни лидера хетар

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Вахара тайп-тайпарча доакъошка Ӏалаьмате доккхий толамаш даьхад Советски Союзо, хӀаьта цун халкъашка яц вайна тӀалатта дуккха саготонаш, яхаш язду вовзаш волча США профсоюзни деятела Г. Бриджес.

«Диспэтчер» яхача профсоюзни газета оагӀош тӀа ВЦСПС-о вийха ваха дуккха ха йоаццаш ше Советски Союзе хиларах шийна хетаденнар дувц портови грузчикийи складской болхлойн профсоюза председатела. Цо дакъа лаьцад 1 Майи фашизм йохаяь 30 шу дизари дездеча.

СССР-е, язду цо, хӀара къахьегамхочун конституце еннача гарантегӀа къахьега бокъо я. Цудухьа балхара дӀавоаккхарг ма вий аьнна кхера везац советски болхлочун: экономика хадданза дегӀаухача хьалашка балхо саг лех. ВӀашагӀкхийттача Штаташка санна сaго болх а ца лехаш.

Советски болхлочоа кхетаде хала долаш хӀама да, масала, инфляци яхар. хӀана аьлча из СССР-е я а яц. е хила йиш яц, белгалдоаккх Г. Бриджес, хӀамай маьхаш Америке санна хадданза ӀотӀа ца а детталуш. Советски Союзе хьалда хилар хьа а хьокхаш. Советски халкъ дахаши къахьегаши долча социальни системо дӀабаьккхаб хьабе болх ца хиларен инфляцен кхерам. Пайдаш делга керттера лоархӀаш йолча систeмах доаллаш дола зулам да из. Вайна хулараш санна болча лазарашта дарба дара молхаш лехаш лела безац цар. Вешаш йола молха 1917 шера кораяьй царна. хӀаьта из хӀанз а тӀехьа ший дарба деш а я, цу тӀа а хӀара шера шера дикагӀа а деш, йоах дӀахо статья тӀа.

Профсоюзни деятела дика хетащ дувц советски нах машарца безам болаш хилар.

ЧЕМОДАНА ЧУРА... БИБЛИОТЕКА

МоллагӀйолча чемодана чу 2400 том йиллай аьнна хьанна хеталургда? Из ший тайпара библиотека йолаш вар «Эльетеми» яхача будапештски типографе директор Дьюла Янка ва. Деш дола къамаьл, бакъдар аьлча, 25 шу хьалхагӀа Дьюла Янка гулде доладеннача кагийча книжкай хьахьехьа да. Цун коллекцена юкъе я XVII бӀаьшерене Голланде арахийца философех дола книжка санна йола наггахьа мара йоаца мини-изданеш а хӀаьта иштта 1686 шера кепатеха арадаьккха «Дер клайне катехизмус» а.

Дьюла Янке ший тайпарча гуллама юкъейоагӀа иштта дунен тӀа эггара зӀамагӀйолча изданей — 2,5х3 миллиметр формат йолаш ГДР-е кепа техача а 2,8х3,5 миллиметр бустам болаш кхаь книжках латташ Токио арахийцача а «Вильдер — АБЦ» сере экземпляраш а. Ший коллекцера эггара говзагӀа кийчдаь книжка лоархӀ Дьюла Янкас японски «ЙӀайхача бӀаьстен истори».

(АПН).

БАРКАЛ ПАРТЕНА

Советски Союзе санна чIоагIа йоакхо яц берийн наьнеи дунен тIа цхьаккха моттиге. Вай социалистически мехка эггара хозагIа, дикагIа мел дар бераштa лаьрхIа, уж ираз долаш хилара тIадерзадаь да.

Коммунистически парте, вай советски Даьхено массе а хана керттерча теркаме леладу къона тIехье мел эшачунца Iалашъяра гIулакх.

Оаха дийхар дукха бераш долча повноша Советски паччахьалкхено дезал кхебеча деча новкъосталах дувцилга.

МагIалбика кирпишкаш еча завода болхлочо Дзортова ЗаIамий Лидас дувц:

— 8 шу да со кирпишкаш еча заводе балха йола. Даьхенна, халкъа эшаш ба тха болх. Тхоашта мамогта дикагIа къахьега гIерташ хьадоагIа тхо — со а са новкъостий а. Техснабе болх беш ва са мар — Дзортов Iалаудди. Оаха дика кхетаду Даьхе йIаьхегIа ме хул хIара сага, дезала вахара хьал тоалулга.

Вай социалистически Даьхено къаьстта чIоагIа йоакхо ю дукха бераш долча дезала. Царех ба тха дезал а.

ВорхI бер да тха. ДоккхагIа дола кхоъ — ши йоIи цхьа кIаьнки — деша дагIа, зIамагIа дола диъ цIагIа да. Дийнахьа царга хьожаш я са маьрнана Сахар. Из царе тхога цхьанненга мара болх бе йиш хургьяцар. Шаьхе балха доладашехьа а, оаха, даси-нанаси новкъхача алапех кхоачам хилацар цIагIа а бераштa а мел эшар Iалашде.

ХIана тхона Iаьдало тха ворхI бер хиларах 23 сом лу, цул совгIа, зIамагIдолча пхинена, хIаранена 12 сом лаьрхIа 60 сом а лу. Лоацца аьлча бераш кхаба новкъостал деш паччахьалкхено тхона лу 83 сом. Из оаха цхьанне эша алапи миссел да.

Мел доккха новкъостал да тхона Советий Iаьдало дер. Из социализма мехка мара долаши хила йиш йолаши хIама дац.

Сона дег тIара баркал ала лов цахаддаш лоаной берийн йоакхе еча Коммунистически партена, Советски Iаьдала, вай социалистически Даьхенна.

МагIалбикерча Горбыткомбината хIамаш тегача цеха заведующе Хамчиева Хьамзата Мадинас йоах:

13 сагах латт тха дезал: — да, нана, итт бер, маьр-нана, Дукха хIамаш эш бераш лерттIа хьалкхедара. Массе хана а болх беш хьадоагIа со а са мар а. Со хIамаш тегача болх беш я укх тIеххьарча бархI шера, мар—наькъий участка мастер ва. ТIаккха тха вIаштIехьдаргдацар бераштa мел эшар Iалашдеш, уж нийсача вахара новкъа даха паччахьалкхено новкъостал деш хиннадецаре.

Дукха бераш хиларах массе хана Iаьдало ахча тийннад тхона. ЗIамагIдолча цхьаннена хIанз а тел. Мах боацаш дешилга, салоIа пионерий лагераш, цамогаш хинначоа дарба делга... лаьрхIа а варгвоацаш дукха да бераш долча дезалашта деш дола новкъостал.

Из бахьан долаш вIаштIехьдоал тха мехка, халкъа пайдане хургдолаш бераш хьалкхеде. Масала, йоккхагIа йола йоI Лейла, Грознера медучилище чакх а яьккха, больнице болх беш я, маьре а яха, шийй дезал а болаш ях из, Люба — итт класс чакхъяьккхачул тIехьагIа хIамаш тегарий курсаш а яьха соца цхьана болх беш я. КIаьнк Мухьмадийн йиIиг Мареми Ленинграда институташка деша багIа паччахьалкхено стипендеш а телаш. Цул совгIа аз дехарагIа дешарах мукъайолча хана болх бе моттигаш а вIаштIехьъяьхай институташа. Укх шера Грознера медучилище чакхйоаккхаш я Фатима. Диъ бер хIанз школе дешаш да. Эггара зIамагIа дар хIанз цIагIа да.

ЛерттIа къона тIехье хьалкхее вIаштIехьдалар даьи нанеи доккха ираз да. Цул совгIа, берригача мехка эшаш гIулах а дя из. Цудухьа наьна даггара аз ях: «Баркал ираз долаш къона тIехье хьалкхее мел эшар Iалашдеча Коммунистически партена, вай хьамсарча Даьхенна!»

РАДИОХУЛИГАНАШ СОВЦАБЕ БЕЗА

Массане а дика кхетабу вай хана радио лоархIам. Тахана саца вахар цахаддаш бувзам болаш да радиоца — радиовещанеца, радиоспортаца, телевидененеца, радиотелеуправленеца, иштта кхыярашца. Бувзамен телевиденен дерригa доакъош дегIаахаро торо хулийт технически прогресс дIахо дегIаяра аьттув бола хьалаш вIаштIехьдаха.

Укх тIеххьарча шерашка хьахиннад бувзама керда дакъа — космически бувзам.

Халкъа боахама дукха доакъош радиобувзам боацаш болх булургбоацаш да. Из я машинныкъа транспорт, форда флот, авиаце радиостанцеш, космически кемашшара бувзамаш, иштта кхыдараш.

Радиолюбительски спорта лаьрхIа дунен масштабе хьакъоастабаьб радиочастотий массехк мугIа, цар тIа вай дерригача дунен радиолюбителашца болх бе йиш я вай мехка радиолюбителий.

Шийна къаьстта любительски радиостанци хьае е эца безам болаш волча радиолюбитела кхоачашде деза керттера дIадехараш — Iомаде деза радиоспортен радиотехникан керттердар. ХIаьта средни волновой диапазоне болх бе безам болаш волчо цул совгIа телеграфни азбука хьаэцар а дIаяхьийтар а Iомаде деза.

Уж белгаладаь дIадехараш кхоачашдича радиолюбитело республикански радиоклубага дехар ду шийн радиостанци бокъонагIа учете оттае.

Радиоклуба квалификационни комиссе любительски станце радиотехникахи кхерамзлен техникахи технически минимум дIаелча, цул совгIа ДОСААФ радиоклубе радиолюбителo хьая еза деша вагIачара е болх бечара характеристика, 3х4 см. размер йолаш сурт, радиопередатчика принципиальни схема, автобиографи.

Паччахьалкхен комиссе любительски радиостанце радиолюбитела дехар кхоачашдича радиостанце хьаелла, цунах пайда эца бокъо а позывной сигнал а лу.

Радиолюбителаша вIаши новкъарле ергйоацаш цар болх бу частотий спектор массехк белгталарча радиослужбашта чуйоагIача доакъошта йийкъа.

Частотий спектр екъаш средневолновой диапазон радиовещанена, машинныкъа транспорта, авиацена, геологена, юрта боахама, флота, иштта халкъа боахама кхыча доакъошта дIахьожаяьй. Средневолновой диапазоне новкъарленаш нийсъелча, цо радиобувзамий ритм толхаю, цунах доккха хатар хила тарлу, дукхагIча даьккъе нах а бовц.

Технически радиослужбаш санна иштта радиолюбителаш а белгалъяьча частотий мугIарал арабалар частотий дисциплина толхаяр санна лоархIаш да. Иштта, радиопередатчика лелаеш вола моллагIвар а е паччахьалкхен предприяти е радиолюбитель из вале а эфир хIанзарча тайпара йикъа хиларах частотни дисциплина толхаяр могийтаргдоацилга ха декхаройла ва, цул совгIа бокъо йоацаш эфире аравалар а.

Бакъда, вай республике цхьаннега ца хоатташ радиопередатчикаш хьаеш а эфире бокъо йоацача радиочастоте болх беш а моттигаш нийслу. Цу тайпарча наха кхетадац халкъа боахама радиослужбаца авари йоацаш болх бара бола бехктокхам.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо закон телхадеращца къовсам лоаттабара хьакъехьа 1960 шера 7 апреле бокъо йоацаш радиопередатчикаш кийчъярах а эфире арабаларах а 50 сом гIод а тохаш, радиоаппаратура дIа а йоаккхаш административни бехктокхаме оза соцам баьб. ШозлагIа бокъо толхайнча — кхолха гIод тоха.

Эфире араваьннар нахах эхь хеташ ца хилар (бIеха къамаьлаш дувлар, товш доаца иллеши ашараши лекхар) радиохулиганство лоархI. Из деш волча сага РСФСР Уголовни Кодекса 206-гIча статьях 1-йчен II-гIчен частех 5 шу ха тоха йиш я.

Милице органаша, прокуратураша а судаша а лаьгI ца беш радиодисциплина телхаеращца, радиохулиганашца къовсам лоаттабу. Бакъда цар дер кхоачамболаш дац республика ерригача общественносто а радиобувзама законаш телхадеращца цахаддаш къовсам лоаттабеш ца хилча.

П. МЕДЯНИК,
НГIАССР электробувзама Паччахьалкхен инспекце начальник.

АРМЯНСКИ ССР. Карл Маркса цIерагIча Ереванскни политехнически института проблемни лабораторе комбинировании энергоустановка а (КЭУ) йолаш йолча электромобила образец кийчъяьй.

Юххьанцара тохкамаш даьд машина республика столица улицашкен Ереван-Севан наькъа тIен.

Электромобила тIа ботта йиш йолаш бола мухь 500—600 килограмм. Лоамарча наькъашка гIолла юкъера лаьрхIача сахьата 45—50 километр сиха йода из, хIаьта цхьаццайолча участкашка 65 километрга кхаччалца а. Энерги тел электрически генераторен аккумуляторашен.

Гаьна яха магара оттабаь боарам бац.

СУРТА ТIА: Ереване Ленина цIерагIча майдан тIара электромобиль.

ТАСС фотохроника.

ПЛАНА-м Я, ХIАЬТА...

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленум хинначул тIехьагIа МагIалбика районерча клубашa а библиотекаша а, тайп-тайпарча идейно-политически балха формаех пайда а эцаш, дикка шердаьд наха Iилман-атеистически кхетам лулга. Ерригача клубашка, культура цIенойшка, библиотекашка вIашагIъеххай атеистий уголокаш, хIаьта дукхагIйолча клубашка болх беш я массе а хана лектореши кинолекторешi. Цу балха декхараш дIадовзийташи методически хьехам луши семинараш яьй культучрежденей болхлошца парте горкома пропагандаи агитацен отдела а «Знание» общества а новкъосталца.

Iилман - атеистически балха тIа районе дукхагIа пайда эц лекцеш ешарах. Лекцеш къаьстта дукхагIа йийшар укх шера хьалхарча кварталe. Районе бахача наха юкъе эша лекцеш екъа йиш я боккхача шин лостама.

Хьалхарчоа юкъейоагIа Iаламa Iилмай астрономе, биологемедицина, химе, Iаламах долча кхыча Iилмай хьакъехьера лекцеш. ЛадувгIараштa цар довзийт дунен лоаттамах, космос караерзарах, вахари саги дунен тIа хьахиларах, лазарий бахьанех, царца лоаттабеча къовсамах, советски Iилманна карагIдаьннача онйлахьдоккхача толамех дола бакъдараш.

ШоллагIчоа юкъейоагIа дына духьалара лекцеш. Iаламах долча Iилмай новкъосталца цар гойт ды хьабалари цун реакциони чулоацами, дынах, цун дезача деноех наха доала доккха зулам.

Района ерригача юрташкен цхьайолча фермашкен, хIаьта иштта Долакоарча районан культура ЦIагIа, Йоккхача Ачалкхерча Культура ЦIагIа йийшай: «Дынах йола лекцеш. Клубашка, библиотекашка каст-каста хул атеистически сайренаш. Цу балха чIоагIа новкъостал ду юрташкарча клубай, библиотекай лектораша Полонкоева, Балуевас, кхычар.

ХIаьта фу ду района культура отдело?

Цун я шоллагIча квартала оттаяь йоккха план. Май бетта цига чакхъяккха езаш яр 34 мероприяти. ДукхагIйола мероприятеш цар е езар бригадашка, кхашкарча станашка, наха салоIача моттигашка. ХIама дуача хана салоIаш хIаране безам хул дикача лекцега ладувгIа, концертага хьажа. Цу гIулакха фу лаьд оаш аьн на аз хьаттача, сона укх тайпара жоп делар МагIалбика района культура отдела заведующе Плиев Амира:

— «Кавказ» колхоза центральни усальба, «Ингушский» совхоза шурий-товарни ферме, «Алханчуртский» совхозе дада хиннад тхо. Кхы цхьаннахьа хиннадац. ХIана аьлча дукха ха я тха автобус еха латта, хьалхагIа хиннача заведующе йохаь латт из. Со массанахьа хьежача, цунна эшаш йола оатхалаш кораягIац сона-м. ГIаш бригадашка гIолла лела йиш ма хIаьй...

Бакъда «Ингушский» совхозе агитбригада бIаргайнай оалаш саг хилацзар. Из совхоз райцентра юхе ма уллий. Гаьнагla долча боахамашка кхаьча йолий-теш тIаккха цхьаккха а агитбригада?

А. САГОВ.

МАРША ДОАГIАЛДА, АХКА!

Иштта цIи йолаш дар Октябрьски района пионерий ЦIен № 34 йолча юкъерча школе хинна цIей. Цига вIашагIкхийттаяр №№ 5, 25, 28, 23, 46, 34, иштта кхыйолча школай пионерски отрядаш.

Дешара шу чакхдаларца дешархой даькъала бувцаш цIей хьадийллар пионерий ЦIен директора Г. Н. Донкаевас.

«Факел», «Ракета», «Даьхе», «Восток-2», иштта тайп-тайпара цIераш йолча берий пионерски площадкай командираша рапорташ лу ахкан замалахь болх бе площадкаш кийча хиларах. Цул тIехьагIа тайп-тайпарча кружокий балхашта юкъе хьнаре дакъа лаьцача дешархошта совгIаташ делар. Гулбеннараша къаьстта безаме тIайийцар ялх шу даьнна шахматист Хачатурян Арно. Кхаь бетта шахматий чоалхане лоевзар Iомадарал совгIа, боккхагIчарца нийсса шин турнире дакъа лоацаш хьалхагIа 4-гIен, цул тIехьагIа 3-гIен разрядаш кхоачашъяьй зIамигача шахматисто.

ТIехдика дешараштен пионерий ЦIен вахаре хьнаре дакъа лаьцараштен Баксан яхача чIожен городе Орджоникидзен баха путевкаш елар.

Доккхача концертаца, дог айдеча халхарашца, иллешца, ашарашца чакхдаьлар пионерий ЦIен дешархой цIей.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Редактора заместитель **М. М. ХАМХОЕВ.**

ДЕЗА МЕХКАРИЙН КАГИЙ НАХИ!

Нагахьа санна кхачан промышленноста специалисташ хила шоай безам бале,

№ 12 йолча Грозненски профессионально-технически училище

Деша дувла
1975—1976 дешара шера
Деша дIачуэц
е специальносташ Iомае:

1. Маькха комбинате бод бе а бод тедача машинаш болх бе а ховргдолаш маькхтта Iомабала. 10 класс образовании ярий 1 шера деша деза, 8 класс образовании ярий — 2 шера.

2. Ростовски чкъаьрий комбинате болх бергболаш чкъаьрех дааргаш кийчдер хила. Дешаш йоаккха ха — 1 шу.

3. Кондитерски фабрике болх бергболаш конфеташ кхеккаен къоагаен Iомабала. Дешаш яккха еза ха — 2 шу.

4. Сепаратораца болх бе — шурий продукци кийчъе, шурийна пастеризаци юи шелъюи аппаратчикаш ховргдолаш Iомале. Дешаш яккха еза ха — 2 шу.

5. Марша хьисапера хIамаш кепаетта. Дешаш яккха еза ха —1 шу.

Училище деша дIачуэц 15 шерел кIезига ха йоацен 8, 9, 10 класс образовани йолен мехкарийн кагий нахи. Училище деша дIайийцараштa бетта 18 сом стипенди да, 10 класс образовани йолча группашкарчарна — 30 сом, тIехлика дешараша 25 процент дукхагIа эц стипенди.

Штатни производственни практика йолча хана даьккхача алапех 33 процент тел дешархошта.

Училища адрес: индекс 364003, г. Грозный, 19, профтехучилище № 12.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТЬ. В. И. Ленина цIерагIча «Уралэлектротяжмаше» болх беш я ГДР-ерча оборудованеца кийчъяь высоковольтни лаборатори. Укхаза хьажа а хьеже кийчъю Экономически вIаши новкъостал дара Совета членаш долча мехкашка дIайохийта продукци.

СУРТА ТIА: инженераш-исследователаш В. Н. Морозови (аьрдехьа) Б. С. Бубнови высоковольтни лабораторе.

А. ГОРОХОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРТАЦА БЕЧА БАЛХА ГИГИЕНА

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

Кертацен маьженашцен бу болх аьнна къахьегам бекъар, Iилма-теоретически маIанга диллача, цар башхало белгалъяр духьа мара деш дац, хIана аьлча уйлано дакъа ца лоацаш маьженаша а бац болх, маьженаша ца хьееш хилча уйлано а бац.

Кертаца беча балхах хьахур тайп-тайпарча наьха бе-бе а, хIаьта дукхача хьале цар хьаькъалга хьежжа а да. Цхьабакъла болх лерттIа вIаштIехьбаьккхача, кертаца беча балха гигиеча кхоачашъеш хилча, кхетам болаш волча сага дика хIамаш дукхагIа карагIдаргда кхыча, мелла кхетам болаш вале а, шийй къахьегам во вIаштIехьбаьккхача сага доалачул.

Кертаца беча балха хиланза дергдоаца эггара керттера хьал да ше бу болх сага дукха безар, из пайдана хилар цо кхетадар, ше хьега къа общества дика лоархIилга цунна ходалар. Академика Павлова ше кагирхошка дахьийтача, довзаш долча письмо тIа яздаьд, шийй балха безам тIабахийтанза баргбац, цунах беркат далара хиланза дергдоаца хьал из хиларах тарра, яхаш. ХIаьта сага балхах дог доргдац, нагахьа санна шийй гIулакх дукха дезаш из ца хуле. Ца безаш беш бола болх беркат кIезига доалаши кIордабеши хилар духхьал из банза ца боалаш, бе дог ца доагIаш беш хилар бахьан долаш да.

Дерригa а цкъа даь дакха гIерташ, е хьалха лелхаш хилча, балха план кхоачашъе гоалу, кIаьдлу. Цудухьа тIехьахьалха бокъонца шийй лерагIа чакхбаха беза болх.

Керда керта чу десса хIара хIама хетаргахьа тIаэц сага хьаьво. Цунах Павлова аьннад «Фуд хара рефлекс». «Фий рефлекс яхар?» Из, ма-дарра аьлча, теркон рефлекс я. Из рефлекс мела хилча, кертаца беча балхах хьахур лоадам боацаш хул.

ХIамах сакхувш йола дийна рефлекс йолаш хилча вахарца, цунах гуча мел дувлача хIамашца даим чIоагIIа хьашт долаш хул саг, цун кхетам кIоарглу. Цудухьа сакхетамца хьее еза уйлаш тахан эггара кертерчоа из тIаерзаяр духьа. Хоазхета Пушкина а яздаьдац: «ВIаштIехьа мел долча хIамаьнна доттагIал да хьаькъала; йIаьххачa хача яь уйлаш кер чура ца ялийта гIерт со».

Вай хача кхы саг тешаве гIерта везаш хIама дац, керта хьоан ерригa вож организми вIашагIйоалла бIарчча цхьа днаь а ваьнна, кертаца болх бе волавалалехьа кIезиг-дукха волавенна лелар пайдана да.

КIаьдбенна корта юхаметтаоттабеш йола средство а лаьрхIа чIоагIа чай, кофе малар цхьан юкъа мара гIойле хулаш дац, цхьабакъда физиологен гигиенаген диллача мегаш из, хIана аьлча цар кердача низаца юхаметтаоттабац «кIаьдбенна корта», керта хьаь чура белггаларa моттигаш кегаярца мара, вешта аьлча хьаьна новкъостал де дезача метте цо кхы тIа а «гIоарал» доаду цун. ТIаккха цо сихагIа толхаю нерви система.

Цул гIойленагIа да кIезиг-дукха физически зарядка яр, дегIа хий хьакхар. Цу гIулакхо хьинар сов а доаккхаш ду новкъостал, вокхар санна цхьанахьа эшадарцен вокхазахьа сов даккхарцен ца а деш.

Кертаца болх беча беррригача нахa цхьаккха дича а могадац гIаьле увзен корта бохо малараш тIехдахен.

ГIиро хьаь миаш цкъа готъю, тIаккха шеръю. ГIаьле увзача хIама хиларах. Цудухьа дерригача дегIа гигиена — хьакъалца беча балха гигиенана хиланза даргдоаца хьал да.

Кертаца болх беча наха баа дукхагIа могабу шурий-баьцадаарий кхача, кхачанна юкъе сов ца ювлийта хьажа веза мерза хIамаш, соусаш, дерста дулх, бежана хьоаналаш, икраш, консерваш.

ХIама диаь ма ваьллнге а кертаца болх бе волавалар нийса дац: цу хана кер чу дукхагIа доагIа цIий, цудухьа хьаьчу гIолла кхеста цIий цхьадолча, даькъе кIезиглу. Биаь кхача дегIах дIалатийтара а новкъарле е мегаргьяц. ХIама хана уж каст-каста хувцаяларо шоай боарам тIара йоах уж, ангионевроз, эндоартериит, гипертони, кхыдола лазараш тох царех.

ХIаьта корта бохо малар нерви системо эггара дукхагIа гIаэц, организма эггара хьаьнагIа йола ткань хиларах тарра. Малара молекуло хьаь нервни клетка хьоаналах а тоссалийя, цуншара хий дIалоаккх, цу тайппара цо боарамагIа беш хинна болх чIоагIIа толха а беш. Цудухьа хIама дайита кIезиг-дукха коньяк е цIена чхьагIар мала мегаргда, яхаш дувца хабараш цхьаккха корта болаш дац.

Хан-ханлахьа физически культура лелаяр, хIара денна хувц-хувцаш кертацен маьженашцен болх бар пайданагIа долча тайпара салаIар да, цо корта кIаьлбалийтац.

Эггара аттагIен пайданагIен йола физически занятеш я гIаш лелар, дIа-хьа ахар. Маьженашца беча балхаца вIалла дакъа ца а лоацаш, даим кертаца болх бар—организм лерттIа дегIаяра хиланза даргдоаца хIам, ца дар да.

Цудухьа «дегIа пхьидий тоамах», «керто бу болх кулгаша беча балхаца бувзабалийтанза барг ца хиларах» дукха дийцад Павлова. Маьженашца болх баро ха йIаьхъю яьхад цо.

КIезига лоархIам болаш дац физически зарядко керта хьаь чура а ерригача организма чура а цIий дикагIа лелийташ хилар а.

Юха Iо а вижа ергьяр наб-м аьнна хеташ, набара боарам толхабаро нервни система тишъю, цунга хьежжа кертаца беча балхах хьахур а эшаду.

Дезалера вахар лер тIен унахцIенен хилар кертаца беча балха эггара дикагIдар да. Иштта боккхача лоархIаме да кертаца болх беча моттигера хьал сатийна хилар.

Кертаца болх беш вагIача цIагIа сийрда, болх бечоа Iаткъаргйола хIамаш гучахьа йоацаш хила деза. ЦIагIара эггара нийсагIа йола температура 18—20 градус йовхал хилча лоархI, чудоагIаш керда фо а долаш.

Кертаца бу болх беркате хилара лоархIаме да болх беш вагIачун уйла тIера йоахаргйола гIари татеи ца хилийтар.

Тайп - тайпара Iилмахой дибийсах бе-беча хана болх бар дезаш хиннаб: Л. Толстойи академик Павлови Iуйранйнен дийнахьен, Маркси Бальзаки — бийсашка. ХIаьта дукхагIбола нах дийнахьа болх беш ба.

Нагахьа санна вIаштIехьдаьлча, кертаца беш бола болх Iуйранйна е дийнахьа бе беза, цхьабакъда сов Iуйрийна, хьал-Iо а волалуш вренцара безам бvача хозагIа йолча хана ца а беш. «Бийсанна — салаIа, дийнахьа — къахьега, хIаьта Iуйрийна — самукъадаккха», — яьхад къаьнарча грекаша.

Кхетамца, цхьан лерраргIа вала веза саг кертаца беча балха гигиенага, кIаьдвалар дукха болх барах ца а хулаш, харцахьа болх барах хулаш долга кхета а деш.

ЛерттIача хьалашка сов чIоагIа болх бе безарах кхера хьашт дац, цхьабакъда балха тIа лертIардаьнна хIамаш ца хилийта хьажа деза. УнахцIенен ха йIаьха йолаши хилара дола тешал—«къахьегам нийса вIаштIехьбаккхари самукъане хилари да» (Гиппократ).

Дунен физиологий XV дунен халкъашта юкъерча конгрессе ше къамаьл деш Павлова аьннад: «Вай — Лаьттан Iаламах хьаяьнна эггара лоархIамегIа йола продукт, цун эггара чоалханегIен кIоаргагIен йола система я. Из система эйпе йоацаш, бIарчча лелаяра цо болх миштта бу ханза даргдац».

Син-пхьаьний балха гигиена йовзар. Павлова яххача тайпара. К. С. Станиславске дешашца аьлча: «Халаччунца дIаIамар. Iемар — аттача даккхар, атта дар — башха - хоза хилийтар» морг да.

М. СУЛАЕВ,
лор.

СПОРТ

ТУРИЗМ

Нохч-ГIалгIайчен «Труд» обществе туризмах хьалхара моттиг яккхара Джалка районе яхьаш лоаттаеш хилар бIаь сас чувоагIа итт команда.

МаIа нах хьуна юкъе 6400 километр никъ бе безаш бар, кхалнах — 3700 километр.

Чемпиона цIи а хьалхара моттиг а № 2 йолча Теплоэлектроцентрала туристаша яьккхар (тренер — СССР спорта мастер Б. Бабехин), шоллагIа хилар «Нипинефтехимавтомата» коллектива спортсменаш, «Севкавнипинефть» туристаш кхоалагIа бар.

Къаьсттача зачете хьалхара ши моттиг яьккхар № 2 йолча ТЭЦ-ерча Т. Кизимоваси Л. Бутенкоси, кхоалагIа моттиг В. Пьяных яьккхар («Нипинефтехимавтомат»).

МаIача наха юкъе хьалха хилар А. Старокань, В. Владунос, Л. Борисов.

Н. НИКОЛАЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 июнь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Погодин. Горьке цIерагI долча СССР Московски художественни академически театра «Московски куранташ» яха фильм-спектакль. 12.10 — «Кировций кандидат». РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла волча кандидатах Социалистически Къахьегама Турпалах, «Кировский завод» яхача объединене токарах Воробьевах йола телевизионни очерк. 14.25 — Передачай программа. 14.30 — Бераштa дола фильм «Цхьаккха саг цIагIа вац» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. (Чехословаки). 4-гIа, 5-гIа, 6-гIа сереш. 15.30 — Босбола телевидени. «Планета кагирхой» 16.00 — Босбола телевидени. «Объектив». 16.30 — «Саги закони». 17.00 — Босбола телевидени. «Лезгинка» яхача Дагестански АССР халхарий Паччахьалкхен заслуженни ансамбла концерт. 17.30 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий гIалгIай меттала). 17.50 — Киножурнал. 18.00 — «Венгерски лаьтта вIашагIкхетар». Журналиста Беловецке дувцар. 18.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 18.30 — Босбола телевидени. «Европа: Ха хувцалар». Передачанна юкъе дакъа лоацаш ба: профессор, юридически Iилмай доктор Крутоголов, «Известия» газета керттера редактора хьалхара заместитель Поляков, СССР Iилмай академе член-корреспондент, СССР Iилмай Академе дунен халкъашта юкъера болхлой болама института директор Тимофеев, йоазонхо «Литературни газета» керттера редактор Чаковский, Советски телевидененеи радиои керттера политически обозреватель Потапов. 19.15 — Босбола телевидени. Делиба «Коппелия». Оперен балетен Ленинградски академически зIамигача театра спектакль. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Вай доттагIий экран. «Тирк доттагIлен хий да» яха телевизионни фильм. 22.25 — Музыкальни пауза. 22.30 — Баскетболах йола Европа чемпионат МаIа нах. Югославера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.30 — «24 сахьат» Информационни выпуск. 17.50 — КПСС XXV-ча съезда сийна вахте лат. Волгоградски областа Николаевски района къахьегамхой. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Самукъане ноташ» 18.30 — Фильм. 18.40 — «Старт» яха телевизионни журнал. 19.05 — Документальни фильма кинозал. 19.25 — «Бахрама тIехьа биса боахам» яхача тейпий театра спектакль (нохчий меттала).

11 июнь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Костер». 10.00 — Босбола телевидени. Балет. Делиба «Коппелия». Оперен балетен Ленинградски академически зIамигача театра спектакль. 14.25 — Передачай программа. 14.30 — «Караерзаеш латт Къилбаседа» яха телевизионни документальни фильм. 16.00 — Бераштa дола фильм. «Цхьаккха саг цIагIа вац» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера (Чехословаки). 7-гIа, 8-гIа, 9-гIа сереш. 16.30 — Босбола телевидени. «Тха иллеши халхараши шоана да». 16.00 — «Iилма тахан». Iилман-технически прогресс дегIайоалаеча Iилманхоша — математикаша а экономисташа а, юкъе йиъа ганз. 2-гIа передача. Передача дIахьу академика Федоренкос. 16.30 — Босбола телевидени. Классически ашарий концерт. Кхоачашду дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Гилельса. 16.55 — Босбола телевидени. РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла волча кандидатаца новкъост Косыгинца города Москвера Фрунзенски хоржама округа харжархой вIашагIкхетар. Концерт. СССР Паччахьалкхен академически Доккхача театрера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Босбола телевидени. Спортивни программа. 1. Футболах йола СССР чемпионат. Ленина цIерагI йолча Центральни стадионера трансляци. 2. «Спортлото» тираж. 3. Баскетболах йола Европа чемпионат. МаIа нах. Югославера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.30 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Хоамаш, реклама. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Хоржамашта накъа долхаш. Наурски райсовета депутаташа дувц. 19.25 — «Юрта Совета депутаташ» яха документальни фильм. 19.50 — «Красный молот» завод — фронтана» (нохчий меттала). 20.00 — Шовна, бераш. 20.10 — «Халкъа творчества (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш а хилен фегара температура республике гIолла 27—31, Грозне 26—28 градус йовхал йолаш хилен тарлу. Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка наг-нагахьа догIа а делхаш, ди а къувкъаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш а хилен фегара температура бийсашка 13—18, деношка 26—31 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 4105.